

Federatie Voedingsindustrie
Fédération de l'Industrie Alimentaire

Av. des Arts 43 Kunstlaan
Bruxelles 1040 Brussel
Tel. +32 2 550 17 40

www.fevia.be

Economische ontwikkeling van de Belgische voedingsindustrie in 2010/2011

Basisdocumentatie

FEVIA - Federatie Voedingsindustrie vzw
Kunstlaan 43
1040 Brussel

Brussel, 12 april 2012

INHOUDSOPGAVE

	p.
Executive summary	1
1 Omzet	3
2 Toegevoegde waarde	6
3 Investerings	8
4 Werkgelegenheid	9
5 Werkgevers	12
6 Buitenlandse handel	17
7 Distributiekkanalen voedingsproducten	23
8 Evolutie van de productie	25
9 Rendement en financiële ratio's	26
10 Evolutie prijzen	30
11 Fiscale en parafiscale bijdragen	34
12 Conjunctuurprognose	35
13 Vormingsinspanningen	37
14 Innovatie	39

EXECUTIVE SUMMARY

Deze basisdocumentatie omtrent de economische ontwikkeling van de voedingsindustrie biedt in de eerste plaats een terugblik op het jaar 2010 en waar mogelijk reeds op het jaar 2011.

De omzet en productie lagen in 2011 opnieuw boven het niveau van 2008

In 2011 steeg de omzet met 12,3%, waarmee het aarzelend herstel van de crisis in 2010 fors doorgezet werd. De omzet lag hiermee in 2011 opnieuw 8,6% hoger dan in 2008. Ook de productie in de voedingsindustrie steeg in 2011 met 3,7% en lag 5,9% hoger dan in 2008. De investeringen herstelden met 13,1%, maar blijven nog steeds een flink eind onder het recordniveau van 2008 (-16,3%).

De investeringen herstellen stilaan

Het aantal werkgevers in de voedingsindustrie daalde verder in 2011, terwijl de tewerkstelling lichtjes toenam met 0,4%.

De omzet bedroeg 43,7 miljard euro in 2011, waarvan bijna de helft werd geëxporteerd

In 2011 tikte de omzet af op bijna 43,7 miljard euro. In de voedingsindustrie waren er in totaal 89.003 arbeidsplaatsen. De export van voeding en dranken vanuit België bedroeg 21,6 miljard euro. De export bleef voornamelijk gericht op de Europese Unie met als zwaartepunt onze directe buurlanden Frankrijk, Nederland en Duitsland.

De afzetprijzen voor voeding en dranken op de buitenlandse markt zijn in 2011 sterker gestegen dan de afzetprijzen op de binnenlandse markten.

Het behalen van een voldoende rendement is essentieel om te kunnen blijven investeren. Een mediaan voedingsonderneming haalde in 2010 een netto rendement op het eigen vermogen na belastingen van 6,9%, een kleine daling met -0,3% ten opzichte van 2009. In de voedingsindustrie, die een vrij kapitaalintensieve sector is, investeert een doorsnee onderneming 15% van haar toegevoegde waarde in nieuwe materiële vaste activa.

De bezoldigingen stijgen het sterkst bij arbeiders

In 2010 ging 60% van de toegevoegde waarde naar de betaling van de personeelskosten. In 2009 bedroeg de gemiddelde bezoldiging 136,8 euro per dag hetgeen een stijging van 3,5% betekent ten opzichte van 2008. Deze stijging was het sterkst bij de arbeiders.

Enkele indicatoren wijzen erop dat 2012 opnieuw een moeilijk jaar zou kunnen worden

Voor de meeste statistieken was 2011 een duidelijk hersteljaar. Het valt echter af te wachten of dit herstel zich ook in 2012 zal blijven voortzetten. Er zijn immers indicaties dat 2012 wel eens opnieuw een moeilijk jaar zal worden voor de voedingsindustrie. Zo vertraagde de groei van de omzet in de tweede jaarhelft van 2011 aanzienlijk. Ook het producentenvertrouwen en in nog sterkere mate het consumentenvertrouwen gingen er in het najaar van 2011 en de eerste 2 maanden van 2012 op achteruit. De verwachting is dan ook dat de marges onder druk zullen komen te staan door de aanhoudende aandacht voor stijgende voedselprijzen, waardoor de voedingsindustrie gestegen inputprijzen niet volledig zal kunnen doorrekenen aan de distributie.

Indicator	2010	Δ2009	2011**	Δ2010
Omzet	38.943 mio €	+0,7%	43.718 mio €	+12,3%
Omzet in België	20.169 mio €	+1,8%	22.113 mio €	+9,6%
Uitvoer door voedingsindustrie¹	18.774 mio €	-0,6%	21.605 mio €	+15,1%
Totale uitvoer van voeding en dranken²	17.846 mio €	+6,2%	19.692 mio €	+10,3%
Import van voeding en dranken	13.650 mio €	+4,2%	15.698 mio €	+15,0%
Toegevoegde waarde*	6.860 mio €.	-0,7%	nb	nb
Investeringen	1.003 mio €	-13,5%	1.135 mio €	+13,1%
Werkgelegenheid	88.639	-0,6%	89.003	+0,4%
Aantal werkgevers	5.034	-2,2%	4.912	-2,4%

* voeding, dranken en tabak, in lopende prijzen

** schattingen voor 2011 gebaseerd op voorlopige cijfers

Bron: ADSEI (BTW aangiftes), NBB (buitenlandse handel), RSZ (gecentraliseerde statistieken)

• Positie van de Belgische voedingsindustrie in Europese voedingsindustrie (EU-27)

Hoewel België maar 2,2% van de inwoners in de EU-27 telt, neemt de Belgische voedingsindustrie voor de meeste indicatoren een belangrijker aandeel in in de Europese voedingsindustrie.

Indicator 2009	Aandeel in Europese voedingsindustrie
Omzet	4,1 %
Toegevoegde waarde (2008)	3,4%
Werkgelegenheid	2,1%
Werkgevers	1,7%

Bron: eigen berekeningen op basis van FoodDrink Europe, Data & Trends 2010.

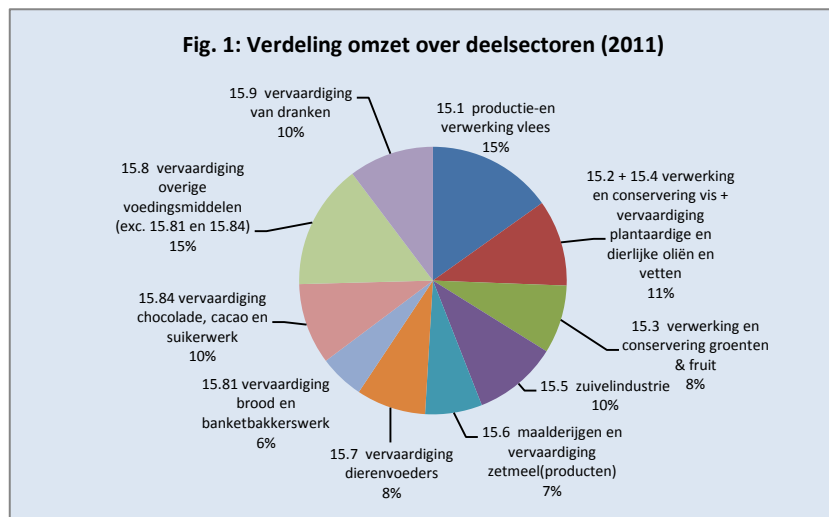
¹ Uitvoer op basis van BTW-aangiftes van bedrijven die als (hoofd)activiteit Nace₂₀₀₃ 15 hebben. De totale uitvoer van deze bedrijven (dus ook van niet-voedingsproducten) wordt aan de voedingsindustrie toegewezen.

² Uitvoer op basis van productcodes (gecombineerde nomenclatuur), waardoor ook uitvoer van bedrijven die niet tot de voedingsindustrie (Nace₂₀₀₃ 15) behoren, maar wel voeding of drank produceren, wordt meegenomen.

1 OMZET

In 2011 bedroeg de omzet van de voedingsindustrie 43,7 miljard euro

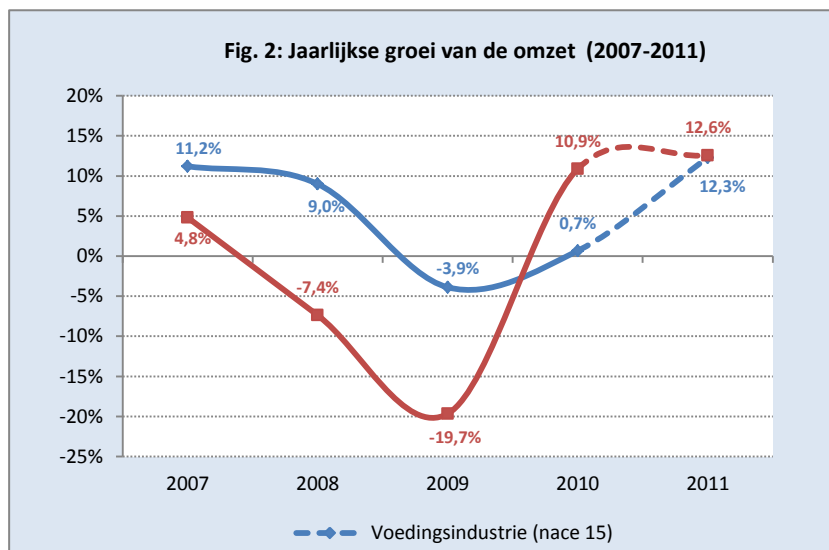
De omzet van de voedingsindustrie bedroeg in 2011 naar schatting 43,7 miljard euro. Hiervan werd er ongeveer 22,1 miljard euro in België verkocht. De subsectoren van de vervaardiging van overige voedingsmiddelen, de productie en verwerking van vlees en de vervaardiging van dranken zijn goed voor 56% van de totale omzet.

Bron: ADSEI (maandelijks en trimestriële BTW-aangiftes). Omwille van confidentialiteitsregels, zijn omzetcijfers niet meer apart beschikbaar voor NACE 15.2 en Nace 15.4 - deze categorieën worden dan ook samen in één categorie genomen.

• Evolutie van de omzet

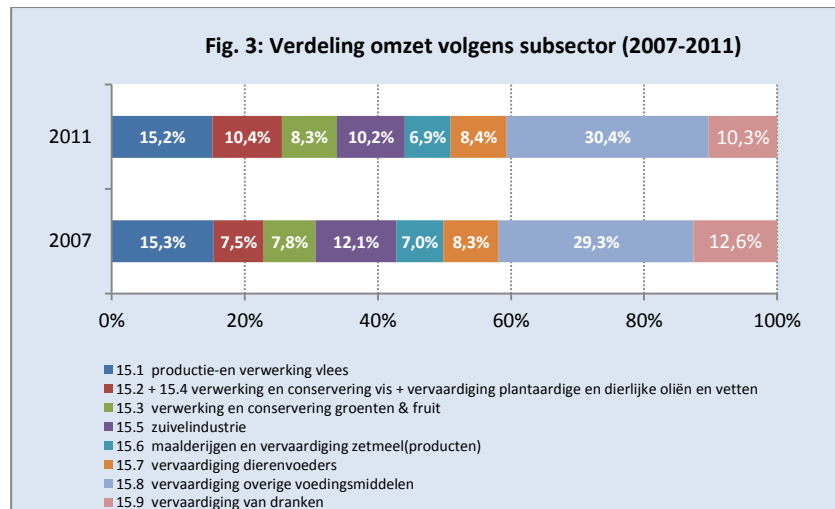
De omzet steeg met 12,3% in 2011

Bron: ADSEI (BTW-aangiftes), voorlopige cijfers voor 2011

De omzet van de verwerkende industrie herstelt in 2010 en 2011 sneller dan deze van de voedingsindustrie

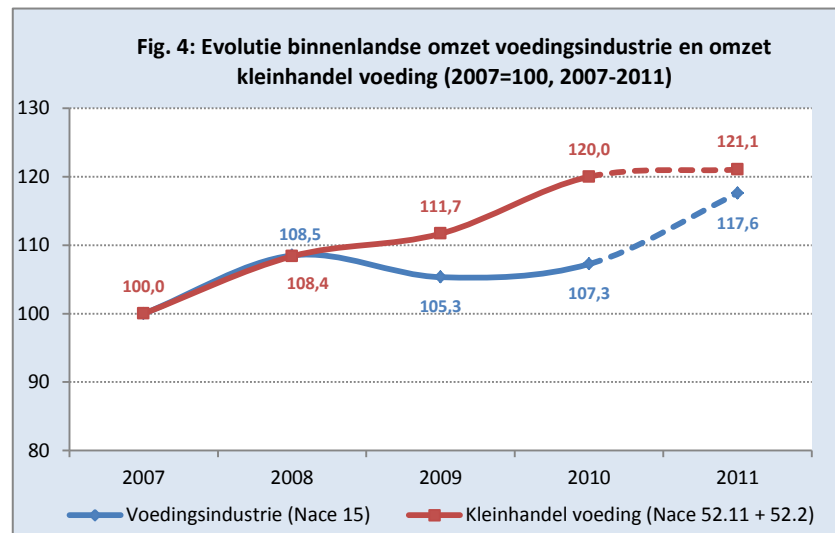
Na enkele jaren van forse en continue groei, is de omzet van de Belgische voedingsindustrie sinds 2008 beginnen dalen ten gevolge van de wereldwijde financiële en economische crisis. In 2010 kent de omzet in de voedingsindustrie een bescheiden herstel, dat zich evenwel fors doorzet in 2011. Ook de totale verwerkende nijverheid kent dezelfde maar meer uitgesproken evolutie. Zo herstelt de omzet van de totale industrie reeds aanzienlijk in 2010 en blijft dit sterke groeipercentage aanhouden in 2011.

Bron: ADSEI (BTW-aangiftes)

* Omwille van confidentialiteitsregels, zijn omzetcijfers niet meer apart beschikbaar voor NACE 15.2 en Nace 15.4 - deze categorieën worden dan ook samen in één categorie genomen.

De verdeling van de omzet volgens de verschillende subsectoren blijft doorheen de laatste 5 jaar relatief constant. Ten opzichte van 2007 is de grootste omzetsijging waar te nemen bij de subsector van oliën en vetten, conservering van groenten en fruit en de productie van overige voedingsmiddelen. Dit zijn niet toevallig ook subsectoren met sterke prijsschommelingen en –stijgingen van de grondstoffen in de laatste 5 jaar. In de zuivelindustrie en de vervaardiging van dranken is er ten opzichte van 2007 een omzetsdaling met respectievelijk -0,5% en -3,2%.

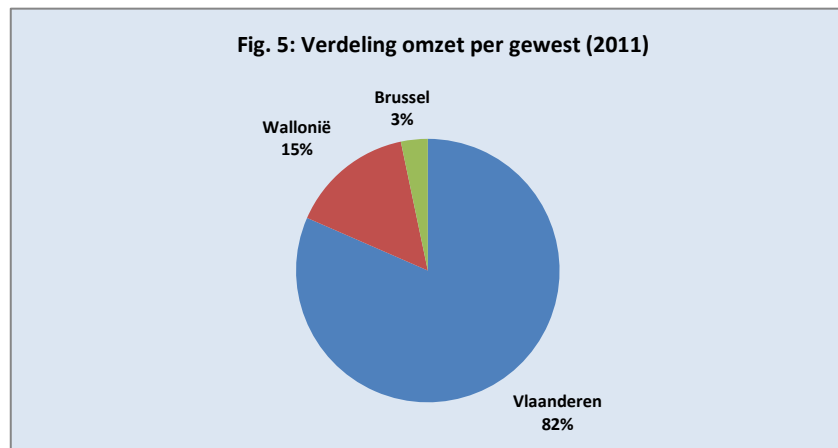

Bron: ADSEI (BTW-aangiftes), 2007=100

Het marktaandeel van de Belgische voedingsindustrie in onze consumptie neemt af

De omzet in de voedingskleinhandel is doorheen de jaren sneller gestegen dan de omzet in de binnenlandse voedingsindustrie. Dit kan erop wijzen dat het marktaandeel van de eigen voedingsindustrie in de consumptie gedaald is doordat Belgen in verhouding meer buitenlandse voedingsproducten consumeren. Ook de sterkere stijging van de consumentenprijzen in verhouding tot de producentenprijzen kan een oorzaak zijn van de kloof sinds 2009.

- Regionale verdeling van de omzet

Bron: ADSEI (maandelijkse en trimestriële BTW-aangiftes), schatting aandelen voor Vlaanderen en Brussel (op basis van verdeling in PRODCOM-aangiftes)

Meer dan driekwart van de omzet werd naar schatting gerealiseerd door ondernemingen in Vlaanderen, Wallonië levert 15% van de omzet en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar schatting 3%.

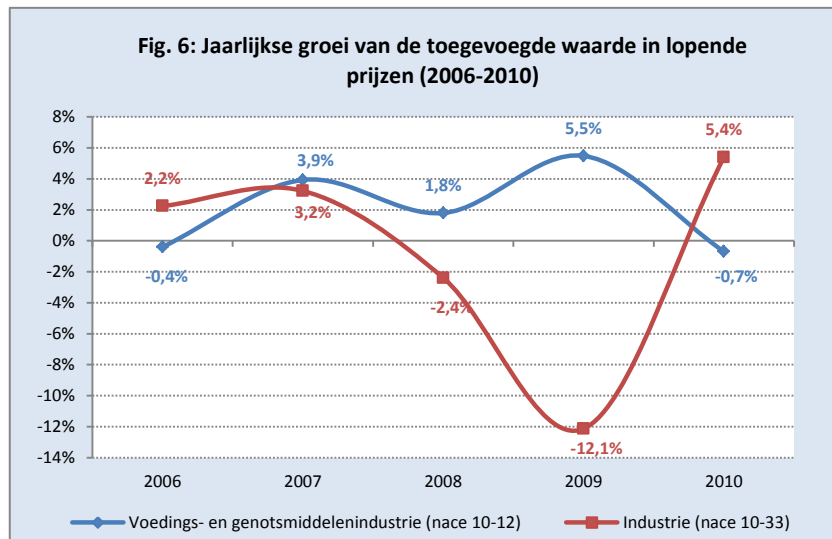
2 TOEGEVOEGDE WAARDE

In 2010 genereerde de voedingsindustrie een toegevoegde waarde van 6,9 miljard euro

In 2010 was er een kleine daling van de toegevoegde waarde in de voedings- en genotmiddelenindustrie

De toegevoegde waarde van de voedings- en genotmiddelen industrie³ bedroeg in 2010 bijna 6,9 miljard euro, een daling met 0,7% ten opzichte van 2009. Dit is goed voor 16% van de totale toegevoegde waarde van de verwerkende industrie. Vlaanderen genereert 71,8% van de toegevoegde waarde, Wallonië 22,3% en Brussel 5,9%.

• Evolutie van de toegevoegde waarde

Bron: NBB, bruto toegevoegde waarde in lopende prijzen, NUTS31

In de periode 2007-2009 presteerde de voedings- en genotmiddelenindustrie op het vlak van groei van de toegevoegde waarde beter dan de totale industrie. De totale industrie kende in 2008, maar vooral in 2009 een sterke terugval van de toegevoegde waarde, terwijl de terugval in 2010 van de voedings- en genotmiddelenindustrie eerder beperkt is.

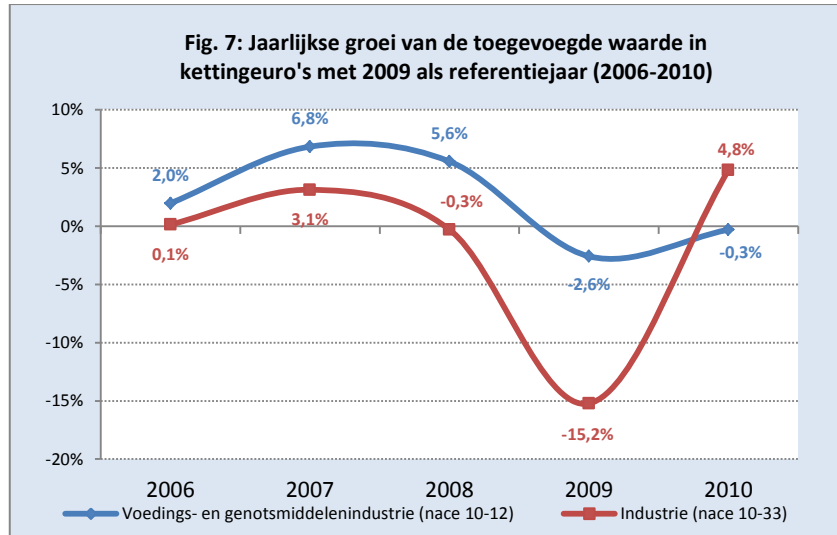
Uitgedrukt in kettingeuro's⁴ (waarmee we het prijseffect elimineren en dus de volume-groei aangeven) bedroeg de gemiddelde jaarlijkse groei van de toegevoegde waarde in de voedingsindustrie 2,3% voor de periode 2006-2010, tegenover -1,5% in de totale industrie. In 2009 was het verlies aan toegevoegde waarde in kettingeuro's beperkter in de voedings- en genotmiddelen-industrie dan in de totale industrie. In 2010 dan weer presteerde de totale industrie beter dan de voedings- en genotmiddelen-industrie (al kwam ze wel uit een fors dieper dal).

³ Bruto toegevoegde waarde is voor 2009 niet gekend voor de voedingssector alleen, enkel voor de sector 'vervaardiging van voedings- en genotmiddelen' waarbij we op basis van eerdere jaren weten dat de genotmiddelen slechts een klein deel (<5%) uitmaken van de totale sector.

⁴ Bij toepassing van kettingeuro's wordt de volumegroei tussen twee opeenvolgende periodes, t en t+1, berekend door de prijzen van het jaar t te gebruiken. Tot voor kort werd de volumegroei gemeten door de prijzen te gebruiken van een vast basisjaar (constante prijzen), maar omwille van hogere accuraatheid werd onlangs besloten in de EU over te schakelen naar het gebruik van kettingeuro's. Referentiejaar is 2009.

Uitgedrukt in volume, daalde de toegevoegde waarde in de voedingsindustrie zowel in 2009 als 2010

Bron: NBB, bruto toegevoegde waarde in kettingeuro's

© IPV-IFP/ Lies Willaert

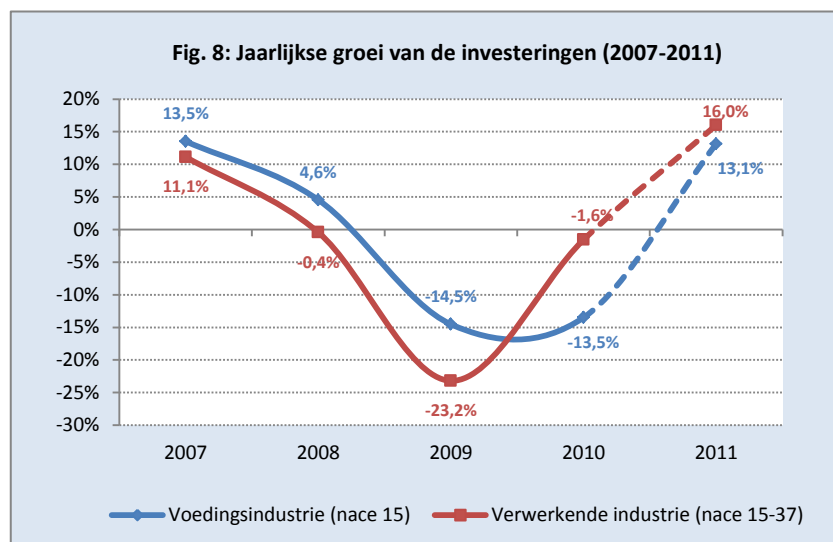
3 INVESTERINGEN

De voedingsindustrie investeerde in 2011 voor ongeveer 1,13 miljard euro in materiële vaste activa, goed voor 17,3% van de investeringen in de verwerkende industrie (op basis van BTW-statistieken). Na enkele jaren van forse groei van de investeringen in de voedingsindustrie, ontsnapte de sector ook niet aan de gevolgen van de financiële en economische crisis in 2009 en 2010, met fors lagere investeringen tot gevolg. In 2009 presteerde de voedingsindustrie nog merkkelijk minder slecht dan de verwerkende industrie, maar in 2010 is het verval van de investeringen in de verwerkende industrie een stuk kleiner dan in de voedingsindustrie. Deze tendens merken we ook reeds op bij de analyse van de omzet.

Ten opzichte van 2007 liggen de investeringen in 2011 in de voedingsindustrie nog steeds -12,5% lager, tegenover -12,7% lager in de verwerkende industrie. De crisis en de daarbijhorende terughoudendheid om veel te investeren blijft in de voedingsindustrie dus aanhouden.

- **Evolutie van de investeringen**

De investeringen in de voedingsindustrie kregen in 2009 en 2010 zware klappen

Bron: ADSEI (BTW-aangiftes)

De voedingsindustrie investeerde meer dan gemiddeld in de industrie

Dit weerspiegelt zich ook in de indicator die de investeringsintensiteit meet, uitgedrukt als de verhouding van de investeringen ten opzichte van de omzet. In de laatste 5 jaar lag deze ratio in de voedingsindustrie op 3,01% ten opzichte van 2,69% in de totale verwerkende industrie. Gemiddeld investeert de voedingsindustrie dus relatief meer.

4 WERKGELEGENHEID

In 2011 waren er 89.003 arbeidsplaatsen in de voedingsindustrie

De voedingsindustrie is de belangrijkste industriële sector voor interimkrachten

De tewerkstelling in de voedingsindustrie blijft de laatste jaren status quo

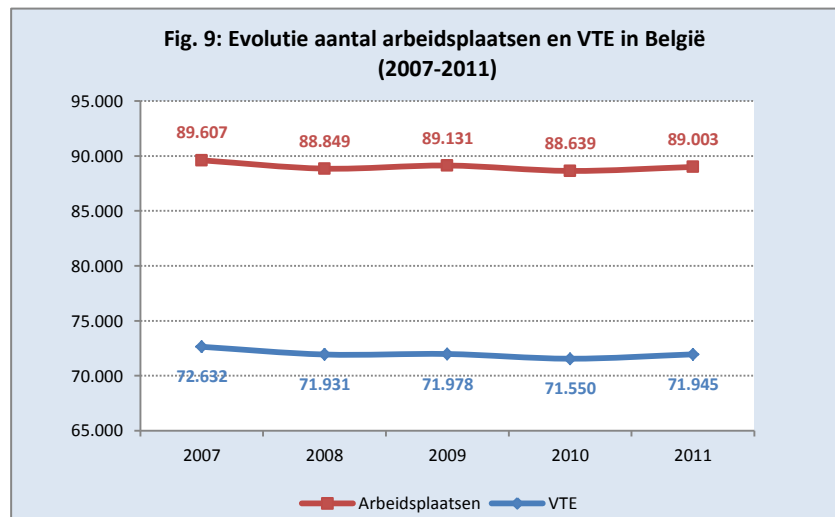
Het aantal arbeidsplaatsen in de voedingsindustrie bedroeg in het tweede kwartaal van 2011 89.003, goed voor 71.945 VTE's. Zowel het aantal arbeidsplaatsen als het aantal VTE's is licht toegenomen ten opzichte van 2010 (respectievelijk met +0,4% en +0,6%). Na een lichte stijging in 2009 en 2011 schijnt de stabilisatie van de tewerkstelling in de voedingsindustrie zich door te zetten. Doordat de tewerkstelling in de totale industrie wel continu afneemt, neemt de voedingsindustrie een steeds groter aandeel van de industriële tewerkstelling voor haar rekening. Het aandeel groeide van 15,8% in 2007 naar 17,6% in 2011. De voedingsindustrie presteert op dit vlak dus sterk in tijden van crisis.

De voedingsindustrie doet naast deze arbeidsplaatsen in vaste loondienst, eveneens beroep op interimkrachten. Op basis van een enquête bij uitzendkrachten door IDEA Consult (2009) blijkt dat 11,4% van de uitzendkrachten (als hoofdactiviteit) in de voedingsindustrie werken. Hiermee is de voedingsindustrie de belangrijkste industriële sector die een beroep doet op interimkrachten.

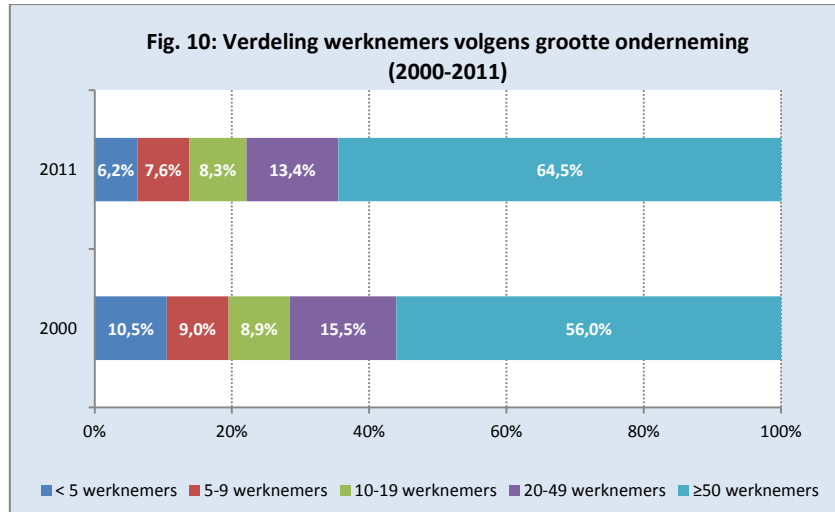
Het aantal arbeidsplaatsen bij arbeiders is licht toegenomen met 0,7%, terwijl dit bij bedienden heel licht is afgenomen met -0,1%.

De voedingsindustrie genereert daarnaast ook heel wat tewerkstelling in andere sectoren. Op basis van de input/outputtabellen van 2005 zijn 1,45 jobs van de diverse leveranciers en dienstverleners (uitzendarbeid bijvoorbeeld) verbonden aan 1 job in de voedingsindustrie. Hiermee heeft de voedingsindustrie één van de hoogste jobmultiplicatoren in de verwerkende industrie.

- **Evolutie van de werkgelegenheid**

Bron: RSZ (gecentraliseerde statistieken), zonder interimkrachten

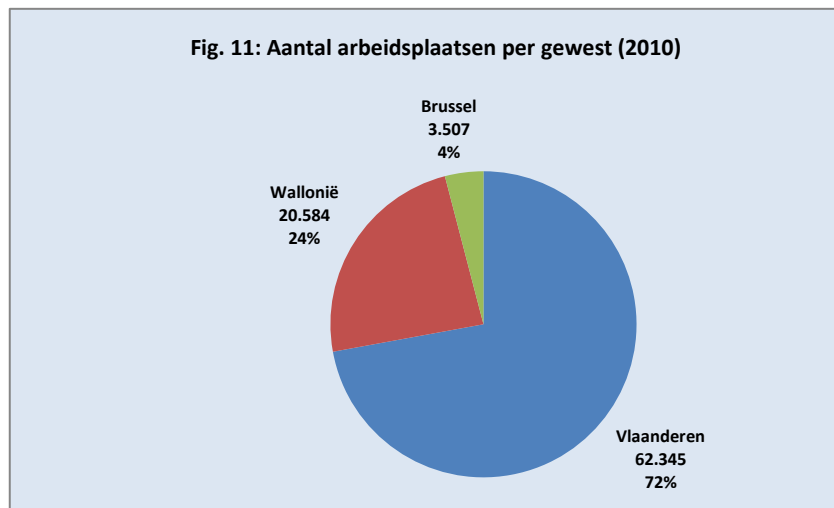

Bron: RSZ gecentraliseerde statistiek

In vergelijking met 2000 zijn de aandelen van werknemers in ondernemingen tot 49 werknemers allemaal afgenomen en dit ten voordele van ondernemingen met meer dan 50 werknemers. Er is dus een duidelijke schaalvergroting in de voedingsindustrie. De terugval in de kleinste categorie (tot 4 werknemers) is vooral het gevolg van het verdwijnen van artisanale bakkerijen.

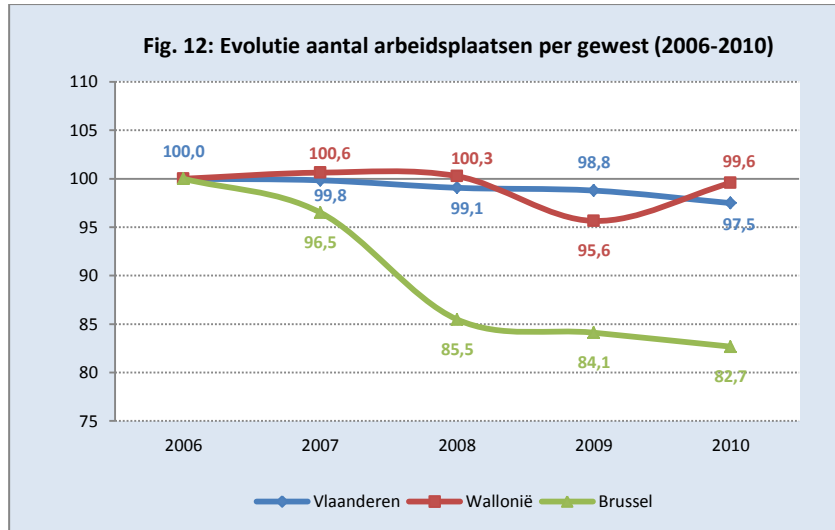
- **Regionale verdeling van de werkgelegenheid**

Vlaanderen stelt ongeveer 72% van het totale aantal arbeidsplaatsen ter beschikking, hetgeen in lijn ligt met de verdeling van de omzet over de regio's.

Bron: RSZ (gedecentraliseerde statistieken)

Verder stellen we vast dat de voorbije 5 jaar voornamelijk het aantal arbeidsplaatsen bij de Brusselse werkgevers daalde; al lijkt de daling af te nemen. De tewerkstelling in Wallonië steeg met 4,1% in 2010 waardoor het herstelt van de terugval in 2009. In Vlaanderen zet de continue maar kleine daling zich voort.

Bron: RSZ (gedecentraliseerde statistieken), 2006=100

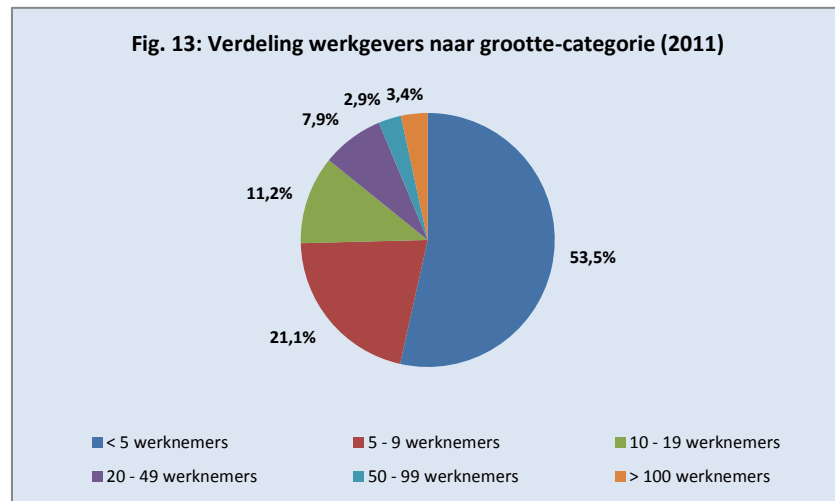

© IPV-IFP/ Lies Willaert

5 WERKGEVERS

De voedingsindustrie telde 4.912 werkgevers in 2011, en vertegenwoordigt daarmee 28% van de werkgevers in de industrie. Dit hoge aandeel volgt uit het feit dat de voedingsindustrie heel wat KMO's telt: 53% van de werkgevers in de voedingsindustrie telt minder dan 5 werknemers, 86% telt minder dan 20 werknemers. De kleinste dimensieklasse bestaat voor 77% uit ambachtelijke bakkerijen.

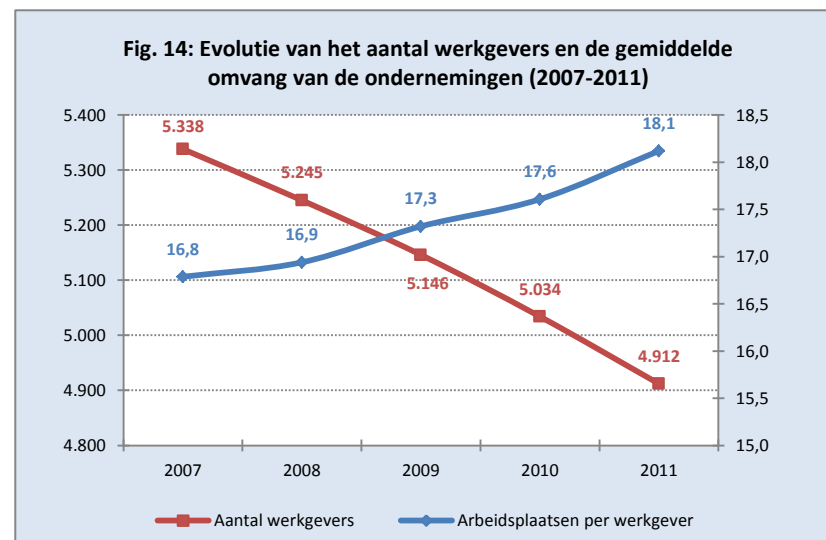
De Belgische voedingsindustrie telt zeer veel kleine ondernemingen

Bron: RSZ (Gecentraliseerde statistieken)

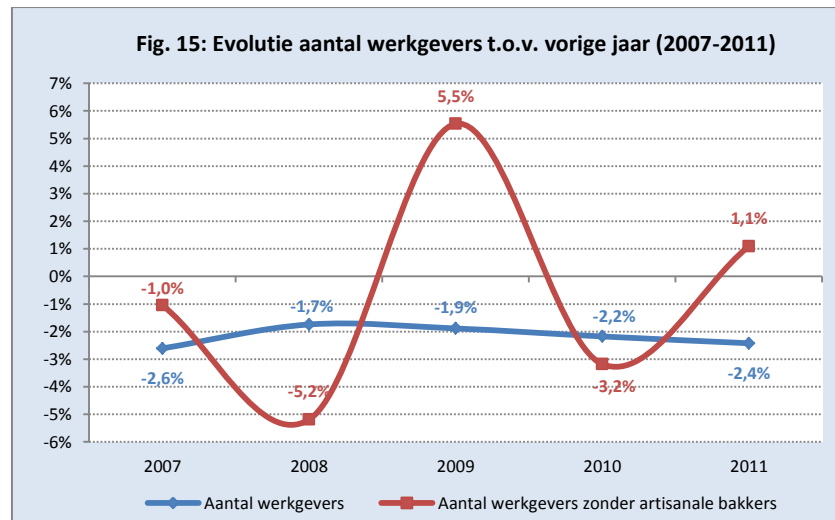
- **Evolutie van het aantal werkgevers en grootte werkgevers**

De schaalvergroting zet zich jaar na jaar door

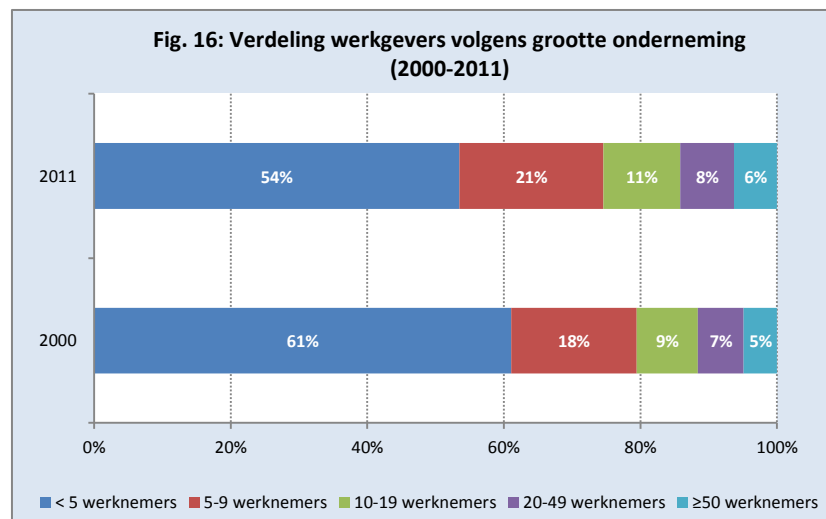
Bron: RSZ (gecentraliseerde statistieken)

De voorbije jaren is het aantal werkgevers in de voedingsindustrie jaar na jaar afgenomen. Er waren in 2011 426 of 8% minder werkgevers in vergelijking met 2007. Vooral de sector van de artisanale bakkers draagt bij tot de daling van het totale aantal werkgevers in de voedingssector. Het aantal werkgevers in de sector van de artisanale bakkerijen is immers in vergelijking met 2007 met 11% gedaald (van 3.546 werkgevers in 2007 naar 3.157 werkgevers in 2011). Het aantal werkgevers (zonder artisanale bakkers) is in 2011 met 1,1% gestegen ten opzichte van 2010.

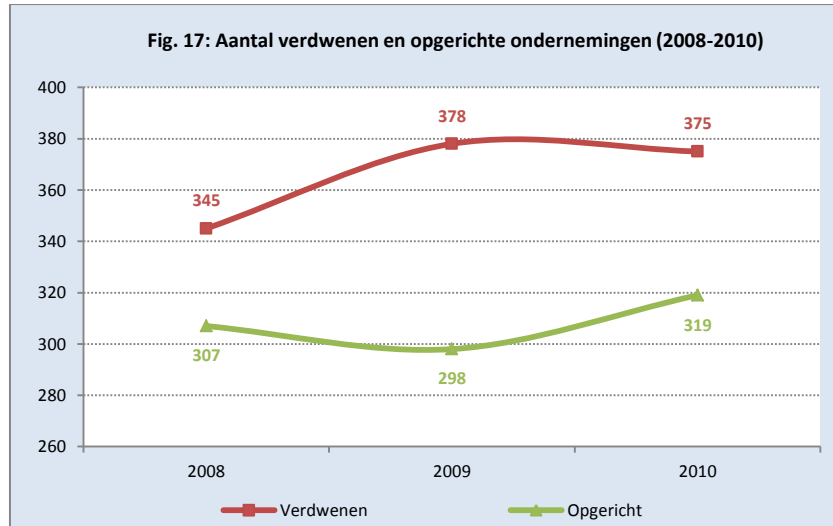
Bron: RSZ (gecentraliseerde statistieken)

In vergelijking met 2000 is het aandeel van zeer kleine werkgevers teruggelopen, ten voordele van alle andere groottecategorieën.

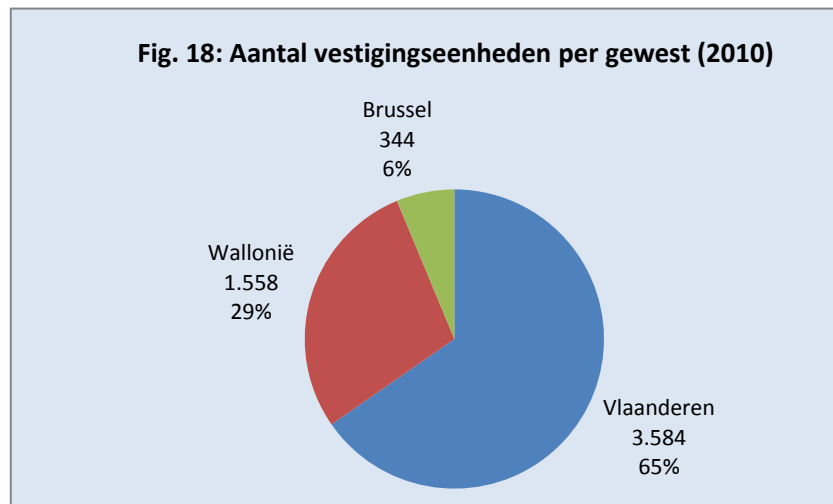
Bron: RSZ (gecentraliseerde statistieken)

Het aantal verdwenen ondernemingen is in de laatste 3 jaar in stijgende lijn en lag gemiddeld 19% hoger dan het aantal oprichtingen, waardoor het netto-saldo negatief blijft. Dit is sinds 2001 reeds het geval.

Bron: ADSEI (demografie van de ondernemingen)

- **Regionale verdeling vestigingseenheden**

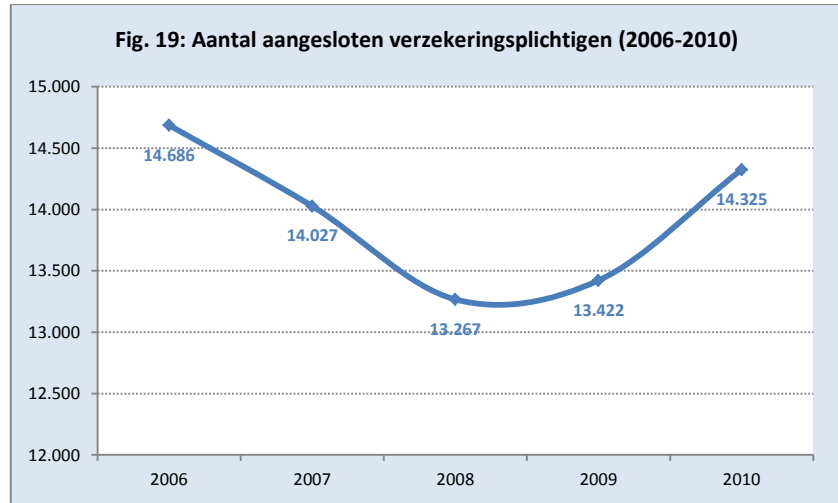
Bron: RSZ (gedecentraliseerde statistieken)

In vergelijking met het aantal arbeidsplaatsen telt Vlaanderen procentueel minder werkgevers (65% van de vestigingseenheden vs. 72% van de arbeidsplaatsen). Dit wijst erop dat de Vlaamse bedrijven gemiddeld meer arbeidsplaatsen per vestigingseenheid verschaffen in vergelijking met Wallonië en Brussel. De Brusselse ondernemingen zijn gemiddeld het kleinst met 10,2 arbeidsplaatsen per vestigingseenheid. De Vlaamse ondernemingen zijn het grootst met 17,4 arbeidsplaatsen per vestigingseenheid. Waalse ondernemingen hebben gemiddeld 13,2 arbeidsplaatsen.

- **Zelfstandigen in de voedingsindustrie**

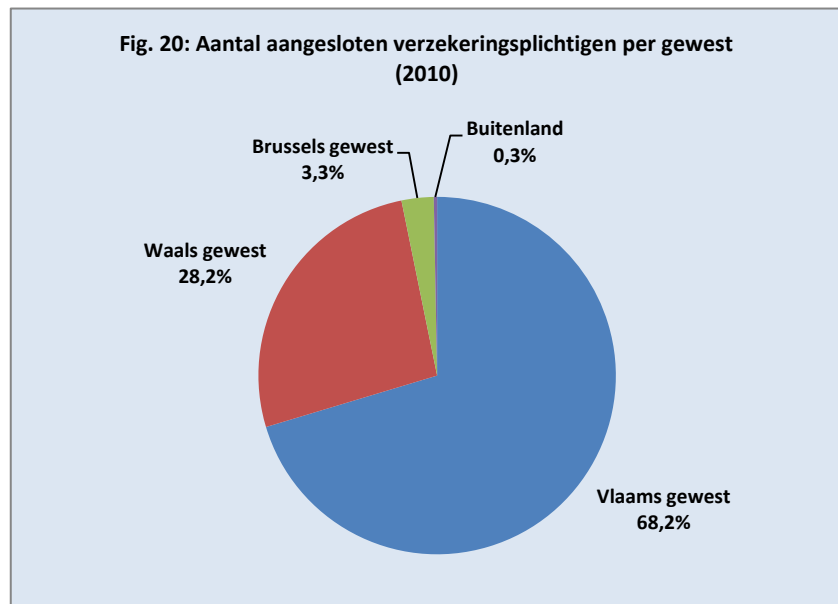
Naast werkgevers zijn er uiteraard ook zelfstandigen actief binnen de voedingsindustrie. In 2010 waren er dit 14.325.

Bron: RSVZ (volledig stelsel)

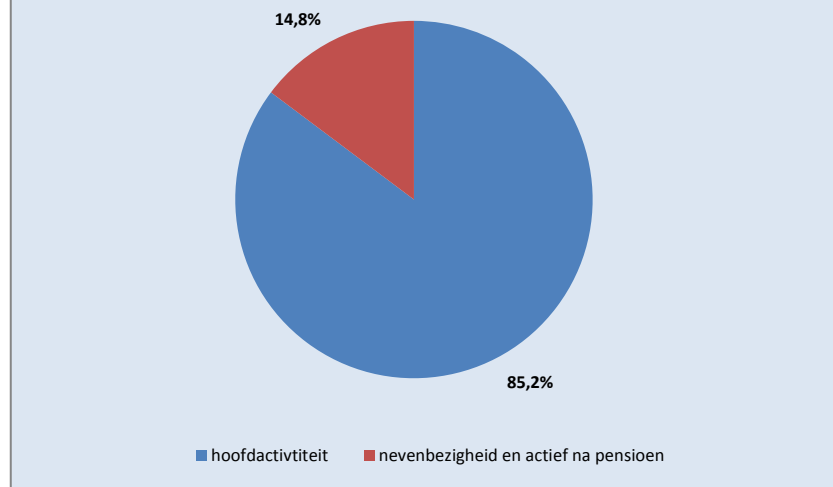
De regionale verdeling van het aantal zelfstandigen (volgens hun domicilie) volgt in grote mate de verdeling die we ook terugvinden bij de vestigingseenheden van de werkgevers.

Bron: RSVZ (volledig stelsel)

De overgrote meerderheid van de zelfstandigen in de voedingsindustrie doet dit als voltijdse bezigheid. Bij de overige zelfstandigen is er een vrij gelijkmatige verdeling tussen zelfstandigen als nevenbezigheid en zelfstandigen actief na hun pensioen. Indien we al minstens elke zelfstandige als hoofdactiviteit meetellen voor 1 werknemer, is de voedingsindustrie goed voor in totaal bijna 101.000 directe jobs.

Fig. 20: Aantal aangesloten verzekeringsplichtigen per aard van bezigheid (2010)

Bron: RSVZ (volledig stelsel)

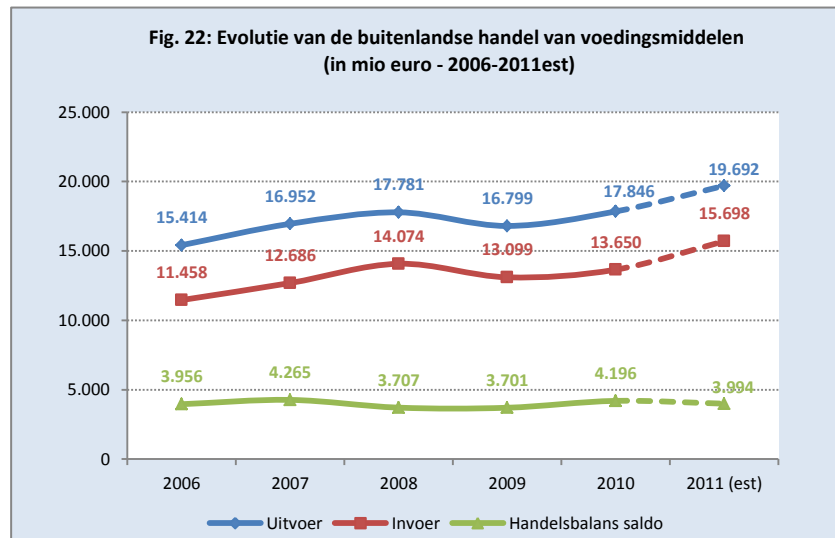
6 BUITENLANDSE HANDEL

De handelsbalans voor voeding en dranken vertoonde in 2011 een overschot van 4 miljard euro

De uitvoer volgens het nationale concept⁵ van voeding en dranken bedroeg in 2011 naar schatting 19,7 miljard euro. De import van deze producten vertegenwoordigde een waarde van 15,7 miljard euro, waardoor er voor voeding en dranken een handelsbalansoverschot van ongeveer 4,0 miljard euro was. Indien we ook de doorvoer meerekenen in de import en uitvoer van voeding en dranken (het communautaire concept), bedroeg de uitvoer in 2010 23,4 miljard euro en de import 18,4 miljard euro. Dit resulteerde in een handelsbalansoverschot van 5,0 miljard euro.

- **Evolutie van de buitenlandse handel**

Het handelsbalanssaldo daalde met 5% in 2011

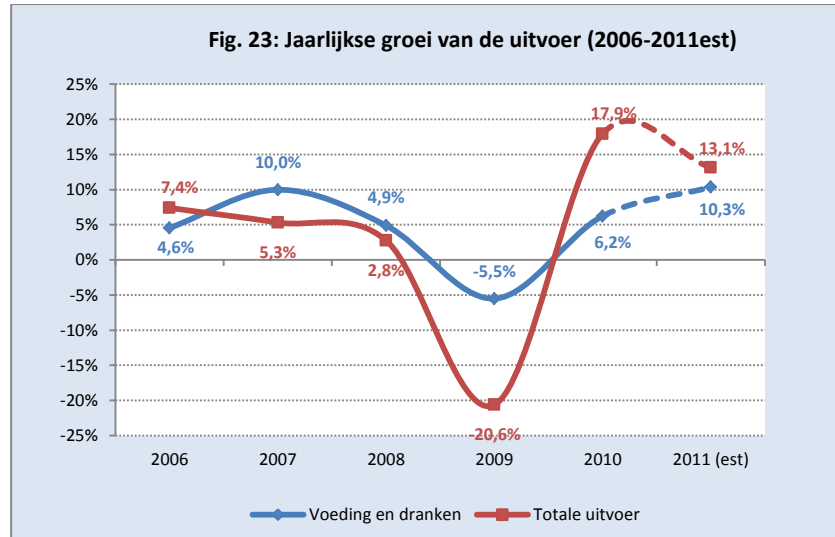

Bron: NBB-INR (nationaal concept)

De uitvoergroei kende na flinke groeicijfers tot 2008, in 2009 een relatief grote afname met meer dan 5%. Echter in vergelijking met de totale Belgische uitvoer die met meer dan 20% afnam ten opzichte van 2008, kon de voedingsindustrie de klappen beperken. In 2011 knoopte de exportgroei terug aan bij de periode voor de crisis met een groei van 10,3%. In de verwerkende industrie was de groei wel een stuk hoger in 2010 en 2011.

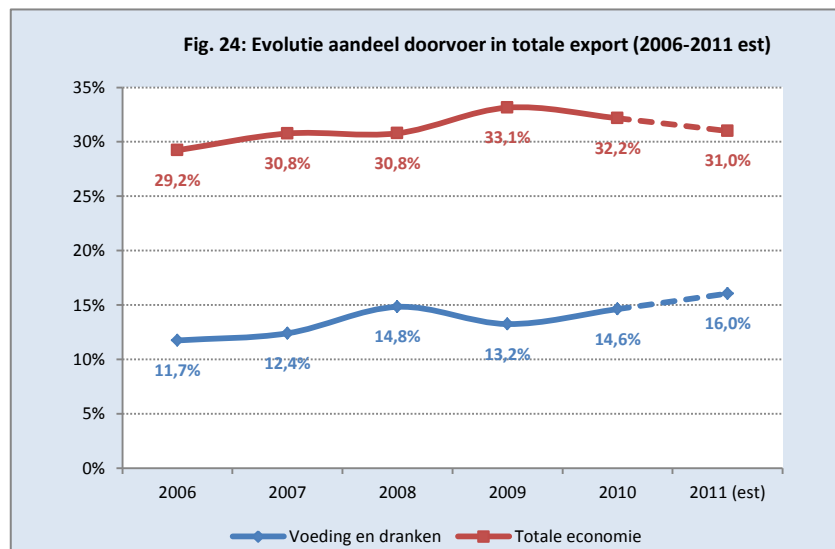
⁵ Uitvoer volgens het nationale concept geeft beter weer wat de Belgische bedrijven jaarlijks (autonoom) aan voeding en dranken uitvoeren. Uitvoer volgens het communautaire concept omvat hiernaast ook alle doorvoer activiteiten en internationale distributiecentra. Deze hebben typisch minder toegevoegde waarde. Het communautaire concept wordt in Europa gebruikt om landen met elkaar te vergelijken.

De uitvoer van voeding en dranken steeg in 2011 minder snel dan de globale Belgische uitvoer

Bron: NBB-INR (nationaal concept)

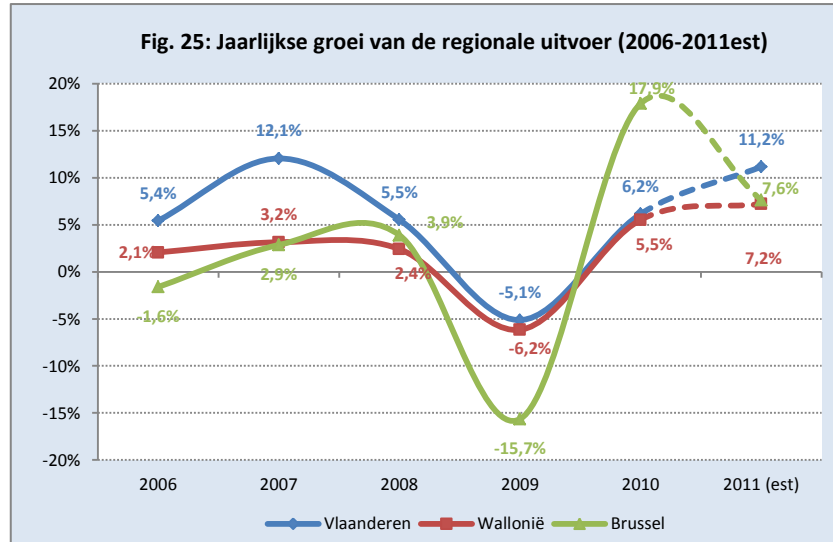
Op 2009 na zien we een quasi continue stijging van het aandeel van de doorvoer van goederen in de uitvoer van voedingsproducten. In de totale economie lijkt er sinds 2010 een daling op te treden in het aandeel van de doorvoer. Het aandeel van doorvoer in de voedingsindustrie blijft wel aanzienlijk lager dan in de totale economie, waar er bijna bij een derde van de geëxporteerde goederen weinig toegevoegde waarde gecreëerd wordt.

Bron: NBB-INR (nationaal en communautair concept)

- **Regionale verdeling van de buitenlandse handel**

Tot 2008 is de uitvoer van zowel Vlaanderen als Wallonië continu toegenomen, waarbij Vlaanderen een sterkere groei optekende dan Wallonië. In Brussel kent de groei van de uitvoer een grilliger verloop. In 2009 kende de uitvoer een drastische terugval, en dit in de 3 gewesten, maar herstelde opnieuw in 2010 met ongeveer hetzelfde percentage als het in 2009 gezakt was. In 2011 kende Vlaanderen de grootste toename van de uitvoer.

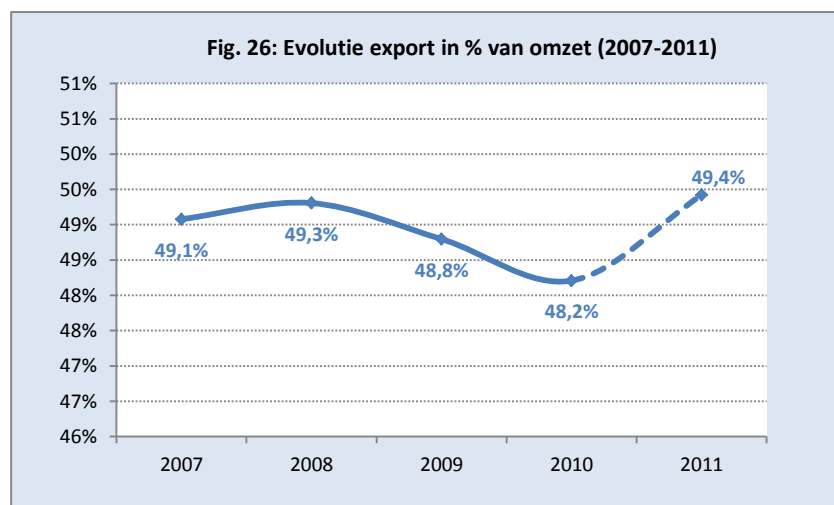
Bron: NBB-INR (nationaal concept)

De Vlaamse en Waalse voedingsindustrie kenden in 2011 een overschot op de handelsbalans van respectievelijk ongeveer 3,5 miljard euro en 821 miljoen euro, terwijl Brussel in 2011 een handelsbalanstekort van 284 miljoen euro kende.

In Vlaanderen is het overschot op de handelsbalans in 2011 met 3% afgenomen wat aanzienlijk minder is dan Wallonië waar het overschot op de handelsbalans in 2011 met -14,4% is gedaald. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft voor voeding en dranken een structureel tekort op de handelsbalans dat in 2011 wel met -13,5% is afgenomen ten opzichte van 2010.

- **Uitvoergerichtheid**

In 2011 exporteerden de Belgische voedingsproducenten bijna de helft van hun omzet

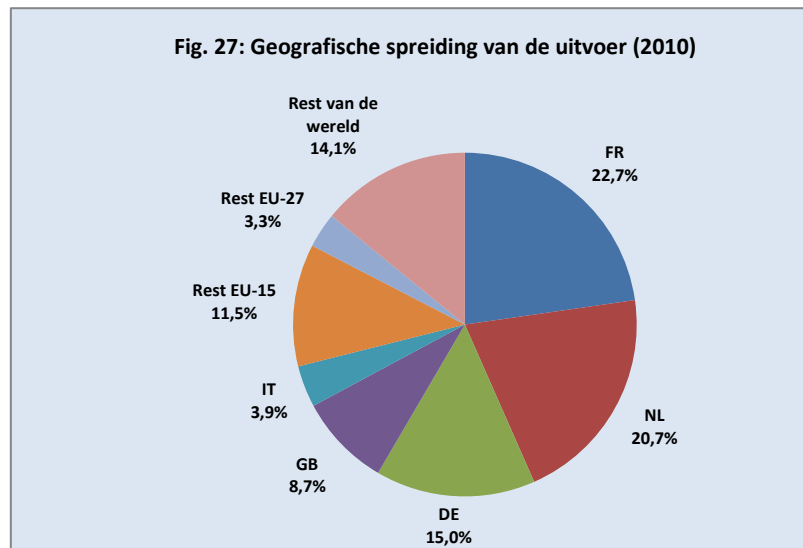
Bron: ADSEI (BTW-aangiften)

De uitvoergerichtheid van de Belgische voedingsindustrie nam de laatste decennia toe. Na een daling in 2009 en 2010 stijgt de uitvoergerichtheid

opnieuw in 2011.

- **Geografische spreiding van de uitvoer**

Vanuit België wordt vooral voeding uitgevoerd naar Frankrijk, Nederland, Duitsland en Groot-Brittannië

Bron: NBB-INR (nationaal concept)

De uitvoer van de Belgische voedingsindustrie blijft in hoofdzaak gericht op de Europese Unie. Het zwaartepunt ligt zeker bij onze directe buurlanden waar liefst 58% van onze totale uitvoer naartoe gaat. Binnen de EU-15 zijn, na Frankrijk, Nederland en Duitsland, voornamelijk het Verenigd Koninkrijk en Italië belangrijke uitvoermarkten. De uitvoer naar de EU-15 landen herstelde in 2010, behalve naar Griekenland (-3,3%), Ierland (-2,3%) en in mindere mate Portugal (-0,2%), de landen die het sterkst werden getroffen door de economische en financiële crisis. De export naar Zweden steeg het sterkst binnen de EU15-landen (+10,9%).

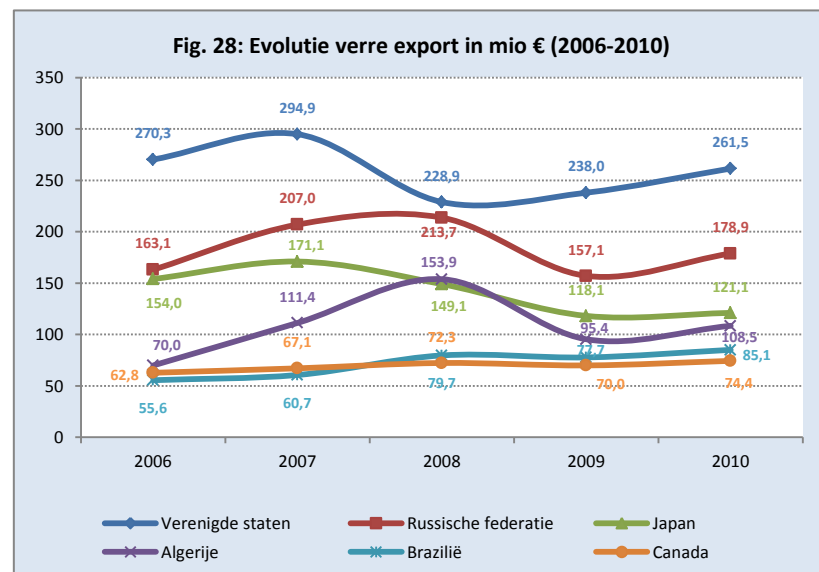
Vooralsnog zijn de nieuwe lidstaten beperkte uitvoermarkten van de Belgische voedingsindustrie, hoewel de uitvoer naar deze landen jaar na jaar is toegenomen. Vooral Tsjechië (+17,0%) en Polen (+7,2%) waren de belangrijke groeidorijvers.

In onderstaande kaart van Europa wordt aangegeven hoe groot de export naar de verschillende landen bedraagt (in miljoen euro).

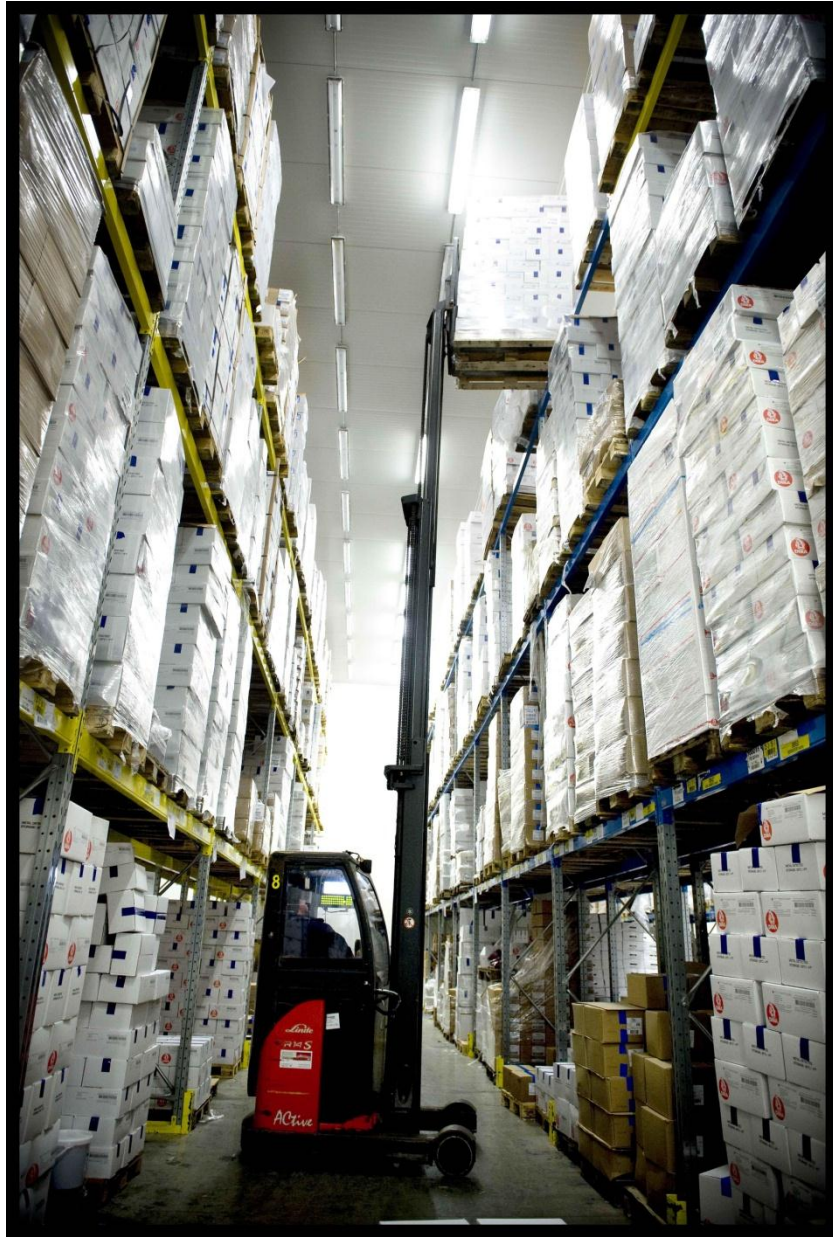
Bron: NBB-INR (nationaal concept), in miljoen euro

• **Evolutie verre uitvoer**

Bron: NBB-INR (nationaal concept)

14% van de totale uitvoer in 2010 komt op rekening van de verre uitvoer, een stijging met 1% ten opzichte van 2009. De Verenigde Staten, de Russische Federatie en Japan zijn de belangrijkste verre uitvoermarkten van voedingsproducten en dranken. Na het crisisjaar 2009 waar de verre export naar de belangrijkste exportlanden afnam, groeide de uitvoer opnieuw in 2010. De grootste stijging werd opgetekend voor de export naar Angola (+34%), Algerije (+14%) en de Russische Federatie (+14%). Japan krijgt steeds meer concurrentie als derde belangrijkste verre exportland door een neerwaartse tendens. De uitvoer naar China groeide wel met 31% in 2010 maar vertegenwoordigt nog altijd maar 0,25% van de totale Belgische voedingsexport.

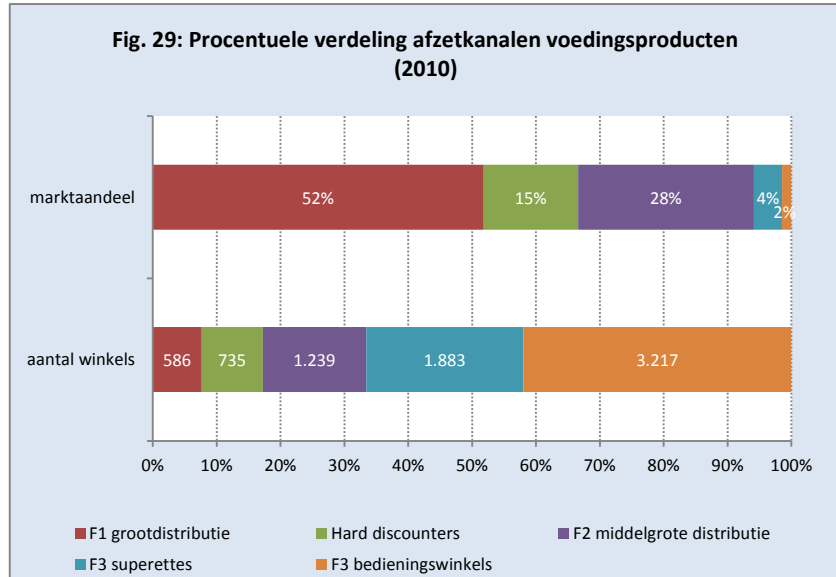
© IPV-IFP/ Lies Willaert

7 DISTRIBUTIEKANALEN VOEDINGSPRODUCTEN

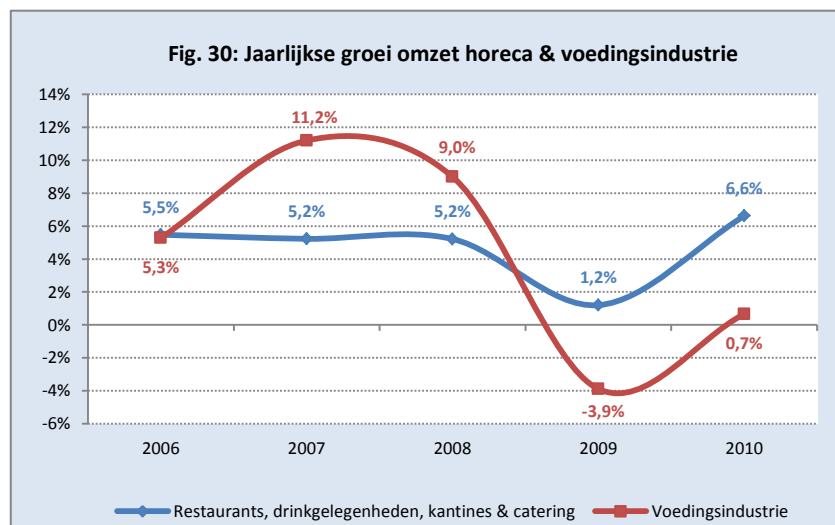
- Binnenlandse distributiekanaal voedingsproducten

Voedingsproducten werden in 2010 vooral verkocht in grote supermarkten

Bron: AC Nielsen Voedingsuniversum 2011

In 2010 waren er 7.660 winkels waar voedingsproducten werden verkocht; dat is een lichte daling van ongeveer 2% ten opzichte van 2009. De continue groei sinds 2002 van het aantal F1 winkels is sinds 2008 gestopt. Sindsdien schommelt hun aantal rond de 590 en in 2010 waren er 6 minder dan in 2009. De groei van het aantal hard discounters is de laatste jaren sterk aan het afnemen. Zo kwam er in 2010 maar één filiaal bij. Het aantal middelgrote winkels (type GB supermarkt, Okay, AD Delhaize, Spar, ...) is opnieuw licht gegroeid met 0,9% terwijl het aantal F3 winkels verder afkalft. Hoewel F3 winkels 67% van het aantal winkels uitmaken, zijn het in termen van marktaandeel overduidelijk de F1, F2 en harddiscounters die quasi alle omzet realiseren. Het aandeel van de traditionele bedieningswinkels, hoewel ze 42% van het aantal winkels vertegenwoordigen, bedraagt maar 1,5%.

Bron: ADSEI, BTW-aangiftes

Sinds 2005 is de omzet van restaurants, drinkgelegenheden, kantines en

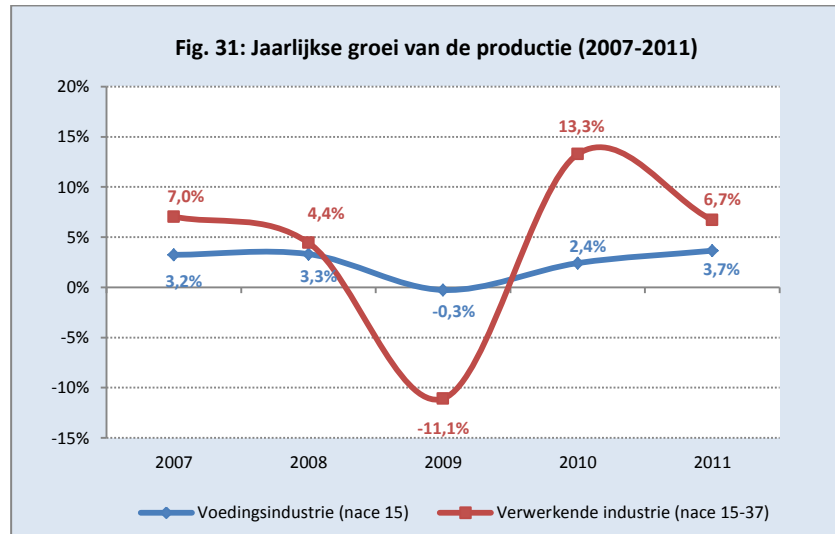
catering continu gestegen om in 2010 tot bijna 9,4 miljard euro te komen. Na een relatief zwakke stijging in 2009, sluit de groei in 2010 opnieuw aan bij de groeipercentages van voor de crisis. In de voedingsindustrie was de impact van de crisis veel sterker merkbaar in de omzet.

© IPV-IFP/ Lies Willaert

8 EVOLUTIE VAN DE PRODUCTIE

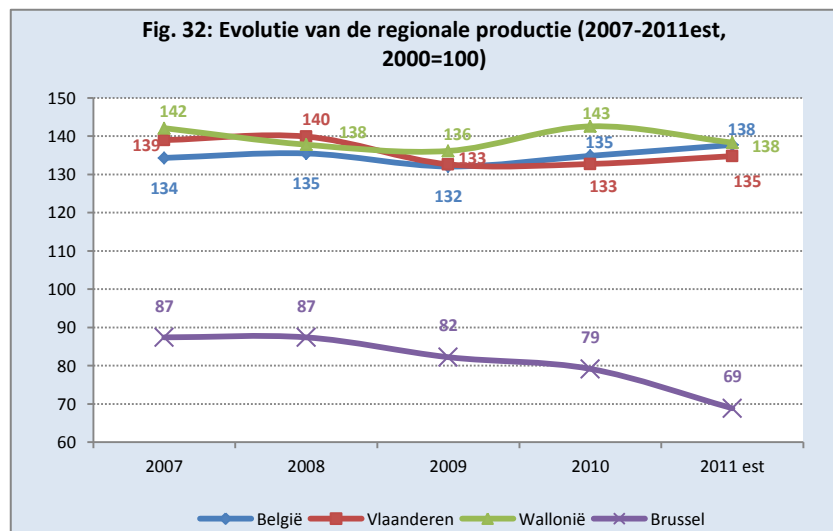
De productie daalt relatief beperkt in 2009 en herstelt zich in 2010 en 2011

Bron: ADSEI (Productie-index), 2005=100

De voorbije 5 jaren kent de voedingsindustrie een gemiddelde productiegroei van ongeveer 2,5%. Enkel in 2009 ging de productiegroei er met een beperkte -0,3% op achteruit. Hiermee deed de voedingsindustrie in 2009 wel een stuk beter dan de verwerkende industrie. In 2010 en 2011 was het beeld dan weer omgekeerd en kende de verwerkende industrie een felle remonte. Net als bij andere indicatoren reageert de voedingsindustrie dus gematigder (zowel in negatieve als in positieve zin) op conjunctuurschommelingen.

- Regionale evolutie van de productie**

Bron: ADSEI (Productie-index), 2000=100

De laatste jaren is de productie fors afgenomen in Brussel, terwijl deze in Vlaanderen en Wallonië gemiddeld status quo is gebleven. In 2010 was er in Wallonië een duidelijke productiestijging, maar deze werd in de eerste 4 maanden⁶ van 2011 opnieuw teniet gedaan.

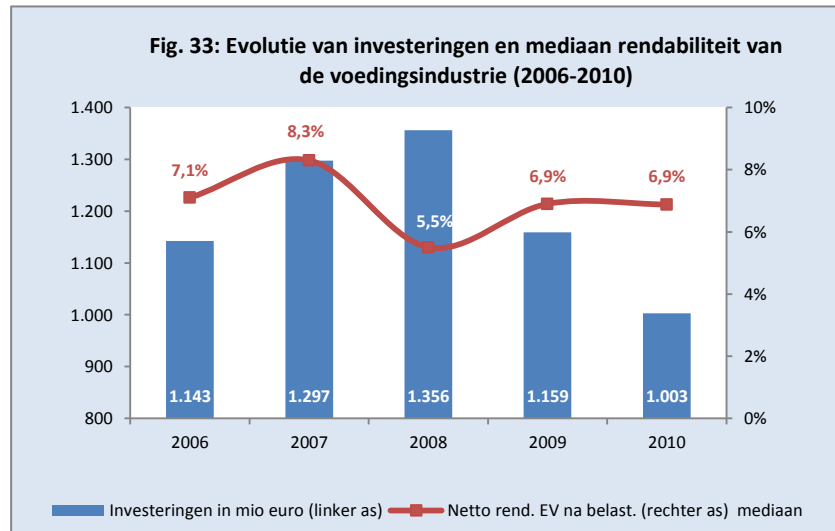
⁶ Door de overschakeling naar Nace rev.2 zijn er maar tot april 2011 gegevens beschikbaar.

9 RENDEMENT EN FINANCIËLE RATIO'S

- Rendabiliteit en investeringen

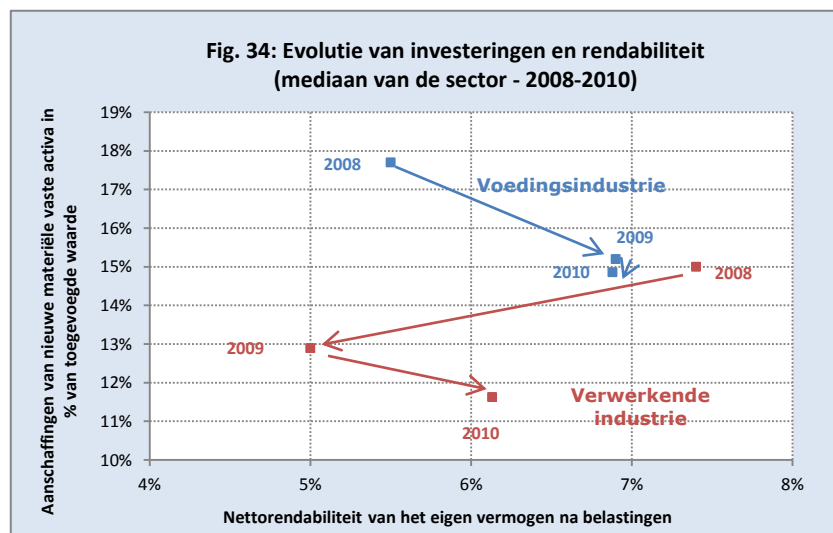
Zonder een voldoende rendabiliteit dalen de investeringen en de werkgelegenheid in de voedingsector. En omgekeerd, wanneer de ondernemingen voldoende rendabel zijn, verhoogt de investeringsactiviteit wat resulteert in bijkomende jobs.

In 2010 behaalde een doorsnee onderneming een nettorendement van 6,9% op het eigen vermogen

Bron: Investerings: ADSEI (BTW-aangiftes), rendement: NBB (Balanscentrale)

In 2010 bleef het (mediaan) nettorendement van het eigen vermogen (na belastingen) van de sector ten opzichte van 2009 stabiel op 6,9%. De investeringen in de voedingsindustrie kenden in 2009 en 2010 een forse terugval omwille van de economische en financiële crisis, na enkele jaren van forse groei.

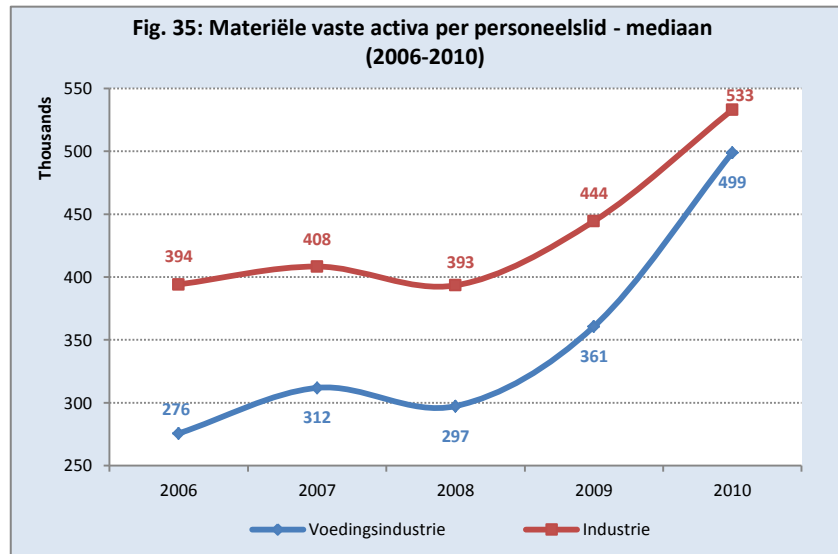
Bron: NBB (Balanscentrale), schatting voor 2010 op basis van 95% van de aangiftes

Een doorsnee (mediaan) voedingsonderneming investeerde in 2010 14,9% van de toegevoegde waarde in nieuwe materiële vaste activa, een lichte daling ten opzichte van 2009 (15,2%). Het nettorendement van het eigen vermogen na belastingen bleef nagenoeg status quo ten opzichte van 2009. Voor de verwerkende industrie noteren we wel een stijging van de nettorendabiliteit van het eigen vermogen na belastingen van 5,0% naar

6,1%. De investeringen in nieuwe materiële vaste activa als percentage van de toegevoegde waarde daalde met 1,3% in 2010.

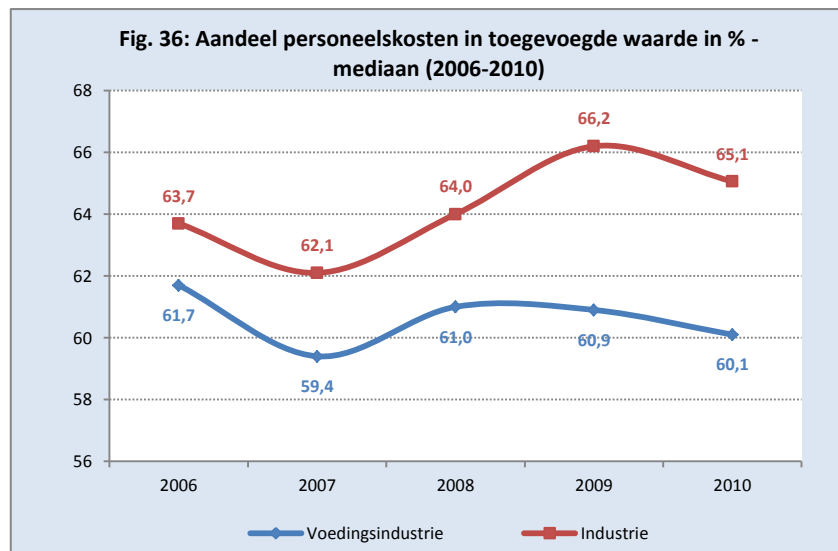
- **Aandeel van de personeelskosten**

De voedingsindustrie is een relatief kapitaal-intensieve sector

Bron: NBB (Balanscentrale)

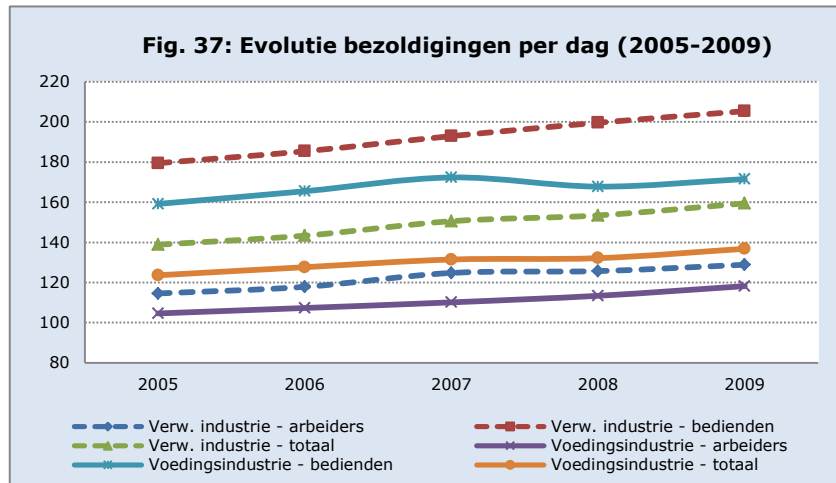
In 2010 had een doorsnee (mediaan) voedingsbedrijf voor 498.962 euro aan materiële vaste activa per personeelslid, terwijl dit voor de verwerkende industrie 533.008 euro bedroeg. In de periode 2008 – 2010 gaat de materiële vaste activa per personeelslid sterker omhoog in de voedingsindustrie dan in de verwerkende industrie, wat op een sterker gestegen kapitaalsintensiteit wijst.

Bron: NBB (Balanscentrale)

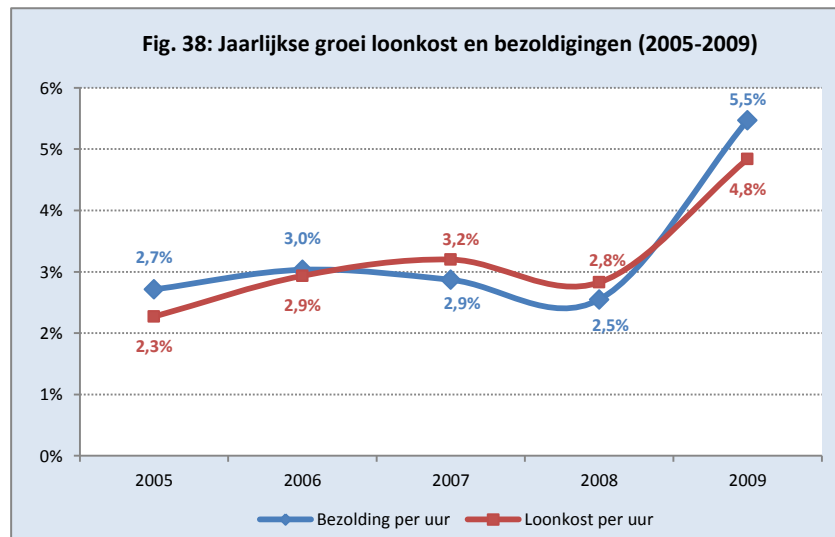
In 2010 ging in een doorsnee (mediaan) voedingsonderneming 60% van de toegevoegde waarde naar de betaling van personeelskosten. Dit is lager dan bij een doorsnee industriële onderneming waar het percentage op 65% ligt.

• **Bezoldigingen**

Bron: RSZ (aangegeven lonen en bezoldigde periodes)

Op basis van de bij de RSZ aangegeven bezoldigingen (o.m. brutolonen + premies) en het aantal aangegeven dagen en uren⁷, bleek dat in 2009 de gemiddelde bezoldiging per dag in de voedingsindustrie 136,8 euro bedroeg. Dit is 3,5% hoger dan in 2008. De stijging was het sterkst bij de bezoldigingen van arbeiders (+4,2%). De bezoldigingen van bedienden stegen met 2,2%. Algemeen over de periode 2005-2009 zijn de bezoldigingen telkens gestegen, zowel bij arbeiders als bedienden. Enkel in 2008 liep de bezoldiging per dag in de voedingsindustrie terug met 2,6%. De stijging van de bezoldigingen in 2009 ten opzichte van 2003 was lager in de voedingsindustrie dan in de verwerkende industrie (10,7% ten opzichte van 14,8%).

Bron: NBB Sociale Balans

Op basis van de sociale balans kan de evolutie van de loonkost en bezoldiging per uur weergegeven worden. We stellen vast dat de bezoldigingen per uur in de periode 2005-2008 jaarlijks met zo'n 2,8% gestegen zijn (nominaal, dus inclusief inflatie). In 2009 schoten zowel de bezoldigingen per uur als de loonkosten per uur fors de hoogte in. Tussen

⁷ De uren zijn vertaald naar dagen uitgaande van 7,6 uren/dag

2005 en 2009 stegen de bezoldigingen per uur en de loonkosten per uur ongeveer gelijkmatig (respectievelijk met 14,6% en 14,5%). Uit deze cijfers is geen structurele lastenverlaging van de werkgeversbijdragen aan de sociale zekerheid merkbaar.

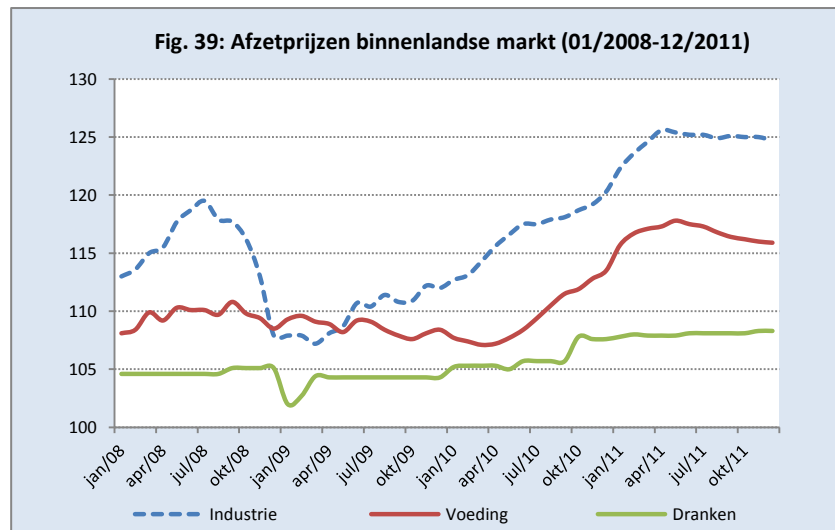

© IPV-IFP/ Lies Willaert

10 EVOLUTIE PRIJZEN

- **Evolutie afzetprijzen op de binnenlandse markt**

De binnenlandse afzetprijzen voor voeding en dranken vertonen vooral in 2010 een stijgende tendens. In 2011 is er een zekere stabilisatie

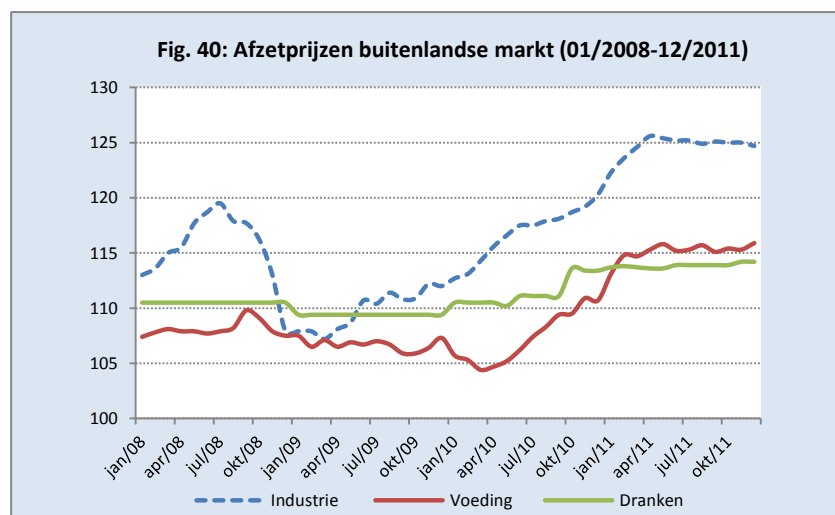

Bron: ADSEI (binnenlandse afzetprijsindex, 2005=100)

De afzetprijzen op de binnenlandse markt van voedingsproducten lopen sinds 2006 vrij gelijkmatig met de prijsevolutie van de totale industrie. De prijsevolutie van de totale industrie is wel typisch meer uitgesproken dan deze van de voedingsindustrie. De stijging van de afzetprijzen van de voedingsproducten bereikte een piek in april 2011, waarna ze in de periode erna geleidelijk daalden. Gemiddeld bleven ze wel 6,5% hoger dan in 2010. De afzetprijzen in de industrie volgde eenzelfde patroon. De prijzen van dranken evolueerden gelijkmatiger en kenden een minieme stijging in 2011.

- **Evolutie afzetprijzen op de buitenlandse markt**

Ook de buitenlandse afzetprijzen voor voeding en dranken vertonen vooral in 2010 een stijgende tendens. In 2011 is er een stabilisatie

Bron: ADSEI (buitenlandse afzetprijsindex, 2005=100)

De afzetprijzen op de buitenlandse markt van voedingsproducten en van de totale industrie, volgen opnieuw dezelfde tendensen. Ook hier waren de op- en neergaande prijsbewegingen in de industrie sterker. In tegenstelling tot de binnenlandse afzetprijzen bleven de prijsbewegingen op de buitenlandse markt in 2011 beperkter in de voedingsindustrie dan in de totale industrie. De prijzen van dranken evolueerden opnieuw gelijkmatiger en kenden ongeveer een status quo in 2011.

- **Evolutie afzetprijzen op binnen- en buitenlandse markt**

Evolutie van de afzetprijzen in 2011	Voeding	Dranken	Industrie
Binnenlandse markt	+6,5%	+1,9%	+6,8%
Buitenlandse markt	+7,3%	+2,2%	+9,5%
Binnen- en buitenlandse markt	+6,8%	+2,0%	+8,4%

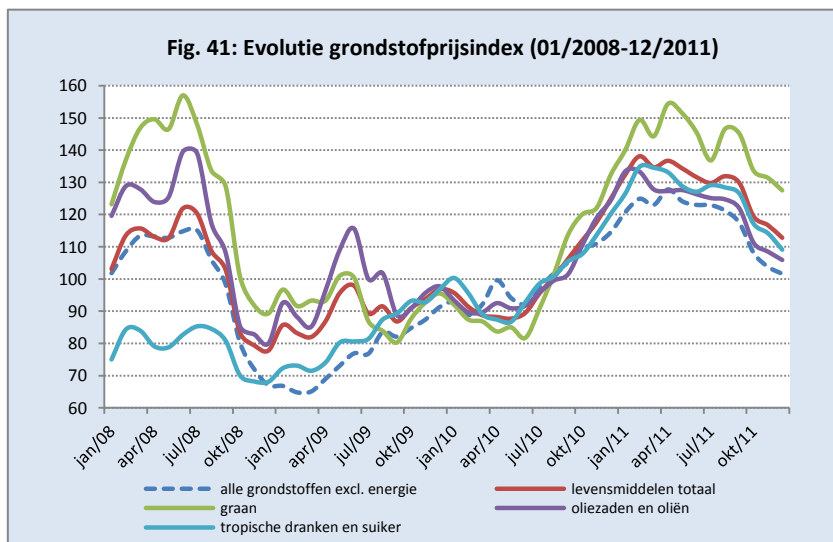
Bron: ADSEI (binnen- en buitenlandse afzetprijsindex, 2005=100)

In 2011 stegen de afzetprijzen voor voeding op de binnen- en buitenlandse markten eens stuk sterker dan de afzetprijzen voor dranken. Deze prijsevoluties bleven evenwel kleiner dan in de industrie in haar geheel.

- **Evolutie grondstofprijzen**

In de tweede helft van 2010 stegen de grondstofprijzen opnieuw net als in 2008. Gemiddeld lag de prijs van alle grondstoffen (excl. energie) in 2010 wel 30% hoger dan in 2009, en steeg de prijs in 2011 opnieuw met 18%. Bij voedingsmiddelen waren de prijsstijgingen in 2010 beperkter (+11%), maar in 2011 stegen de grondstoffen voor levensmiddelen aanzienlijk sterker (+29% ten opzichte van 2010). Vooral granen werden in 2011 aanzienlijk duurder waardoor ze de historische prijsniveaus van 2008 bereikten.

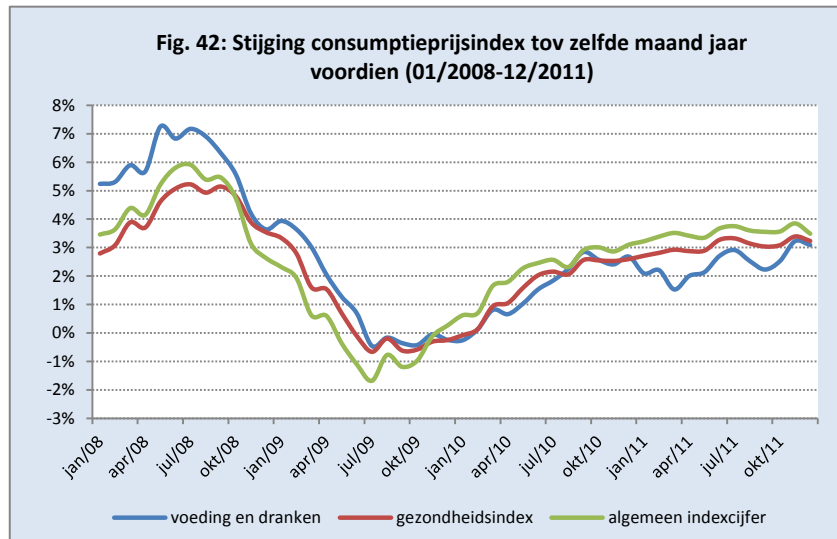
De grondstofprijzen zijn aanzienlijk gestegen in de tweede helft van 2010 en begin 2011, maar vallen in het najaar van 2011 terug

Bron: ADSEI (grondstofprijsindex, 2010=100)

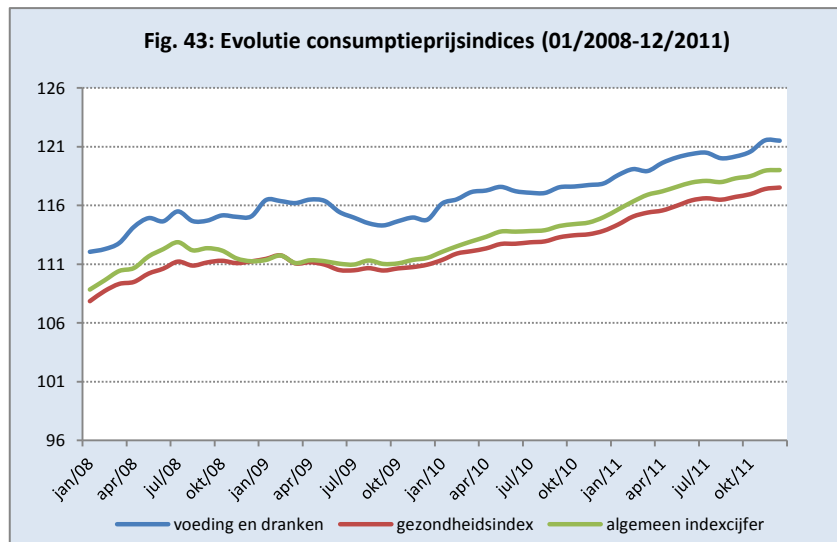
• **Evolutie consumptieprijzen voedingsproducten**

Na een forse daling van de consumptieprijzen van voedingsproducten in het voorjaar van 2009 stiegen ze erna opnieuw geleidelijk

Bron: ADSEI (consumptieprijzen)

Tot eind 2008 was de stijging van de consumptieprijsindex van voedingsproducten en dranken in vergelijking met dezelfde maand van het voorgaande jaar fors hoger dan de stijging van de gezondheidsindex en het algemene indexcijfer. Vanaf november 2008 ligt de evolutie van de verschillende consumptieprijsindexen dicht bij elkaar en is de toename beperkter. Vanaf midden 2009 daalden ze zelfs, maar stegen weer in het voorjaar van 2010. In 2011 was de stijging van de prijzen van voeding en dranken beperkter dan de stijging van de gezondheidsindex en het algemene indexcijfer.

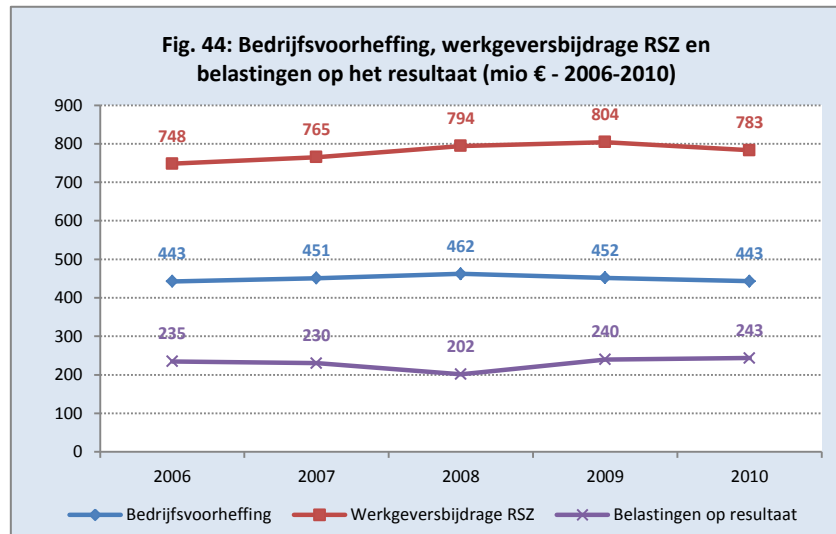
Bron: ADSEI (consumptieprijzen, 2004=100)

© IPV-IFP/ Lies Willaert

11 FISCALE EN PARAFISCALE BIJDRAGEN

De voedingsindustrie levert bijna 800 miljoen euro bijdragen aan de sociale zekerheid

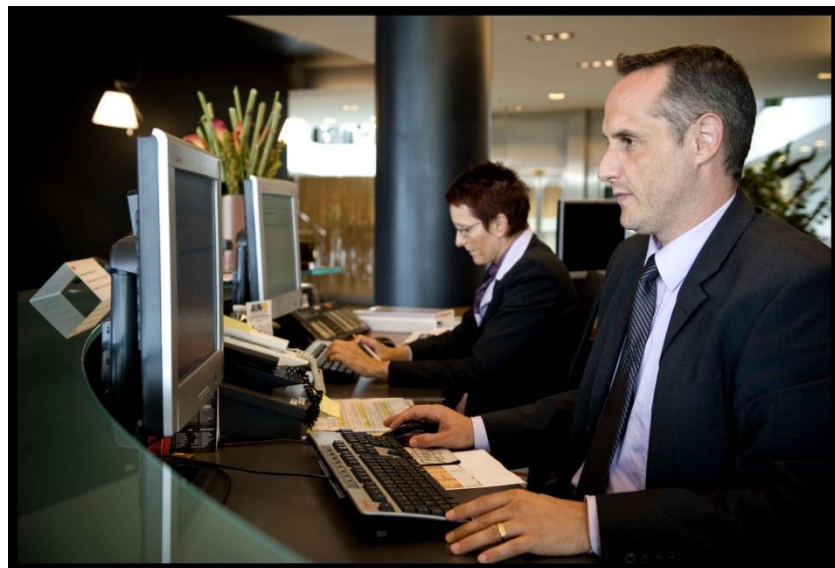
Bron: Belfirst december 2011

- **Bijdragen sociale zekerheid en fiscus**

De directe werkgelegenheid in de voedingsindustrie in 2010 leverde 783 miljoen euro patronale bijdragen aan de sociale zekerheid. Daarnaast leverde deze tewerkstelling 443 miljoen euro bedrijfsvoorheffing op als fiscale bijdrage. Deze bedragen lagen in vergelijking met 2009 respectievelijk 2,6% en 1,9% lager.

- **Belastingen**

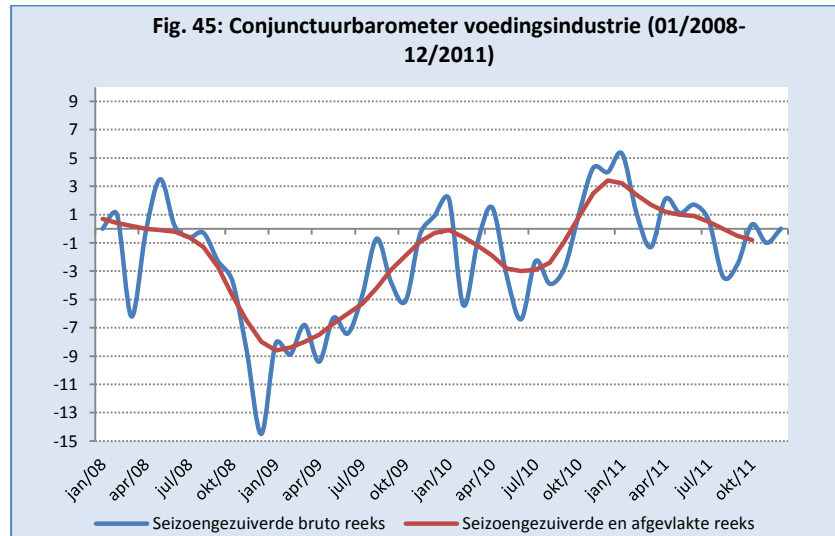
De ondernemingen van de voedingsindustrie betaalden in 2010 243 miljoen euro belastingen op het resultaat, wat een stijging met 1,5% betekent in vergelijking met 2009.

© IPV-IFP/ Lies Willaert

12 CONJUNCTUURPROGNOSE

Na een dieptepunt begin 2009 herstelde het ondernemersvertrouwen geleidelijk in 2010. In 2011 kalfde het echter opnieuw af

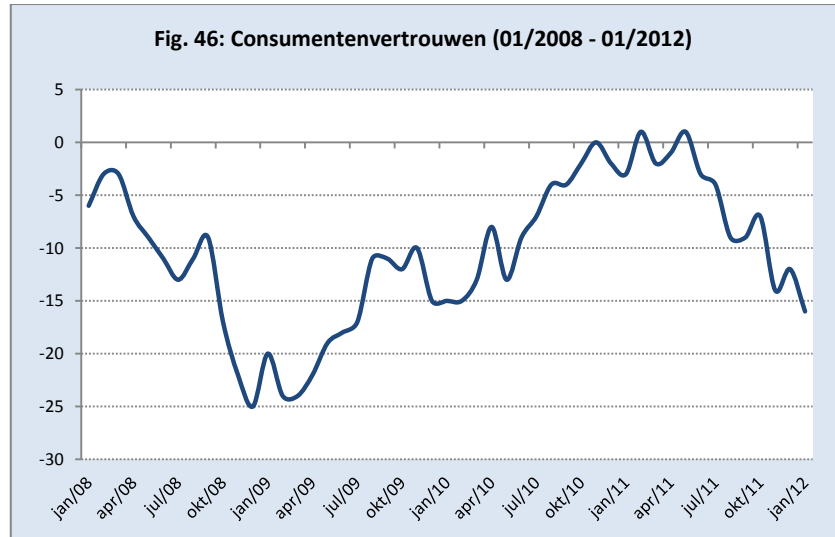
Bron: NBB (Conjunctuurenquête)

De maandelijkse conjunctuurenquête van de Nationale Bank van België geeft reeds een idee over de appreciatie van de huidige economische toestand door circa 6.000 bedrijfsleiders. Voor de voedingsindustrie betekent dit concreet dat maandelijks meer dan 300 voedingsindustriëlen worden ondervraagd over het reilen en zeilen in hun onderneming.

De seizoensgezuiverde en afgevlakte reeks dook midden 2008 onder het nulpunt en zakte verder weg tot een dieptepunt dat begin 2009 bereikt werd. Vanaf april 2009 is er een herstel zichtbaar met een hoogtepunt in januari 2010 (-0,1). Het herstel bleef echter niet aanhouden vermits het alvast tot juni 2010 opnieuw daalde. In oktober 2010 werd het (seizoensgezuiverde) bruto ondernemersvertrouwen eindelijk weer positief om te stijgen tot +4,0 in december 2010. In 2011 verzwakte het ondernemersvertrouwen tot -0,8 in oktober 2011.

In de verwerkende industrie is het ondernemersvertrouwen al sinds april 2011 negatief (tot -12,9 in oktober 2011). De bruto reeks in de voedingsindustrie kent een grillig verloop met vele ups & downs. Dit maakt dat voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van evoluties van deze bruto reeks.

Het consumentenvertrouwen was in 2011 net als in 2008 in vrije val

Bron: NBB (indicator consumentenvertrouwen)

Omwille van de economische en financiële crisis, is ook het consumentenvertrouwen sinds 2008 quasi continu onder nul. Na een licht herstel tot in de lente van 2011, zakte het consumentenvertrouwen opnieuw weg tot -16 in januari 2012.

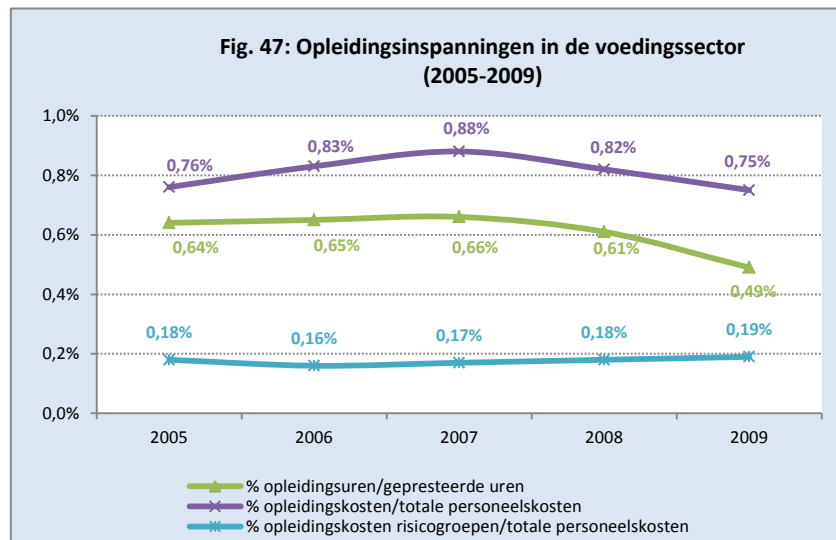

© IPV-IFP/ Lies Willaert

13 VORMINGSINSPANNINGEN

Uit een analyse van de sociale balansen door de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven blijkt dat in 2009 0,49% van de arbeidstijd werd geïnvesteerd in opleidingen. In financiële termen gaat het om een investering van 0,75% van de personeelskosten. Hiermee zijn 2008 en 2009 ook op vlak van vormingsinspanningen crisisjaren, waarmee de stijgende trend die de sector sinds het eind van de jaren negentig kende gestopt werd. Ook in de totale verwerkende industrie is er een daling van de opleidingsinspanningen. Ook hier is de economische crisis wellicht niet vreemd aan.

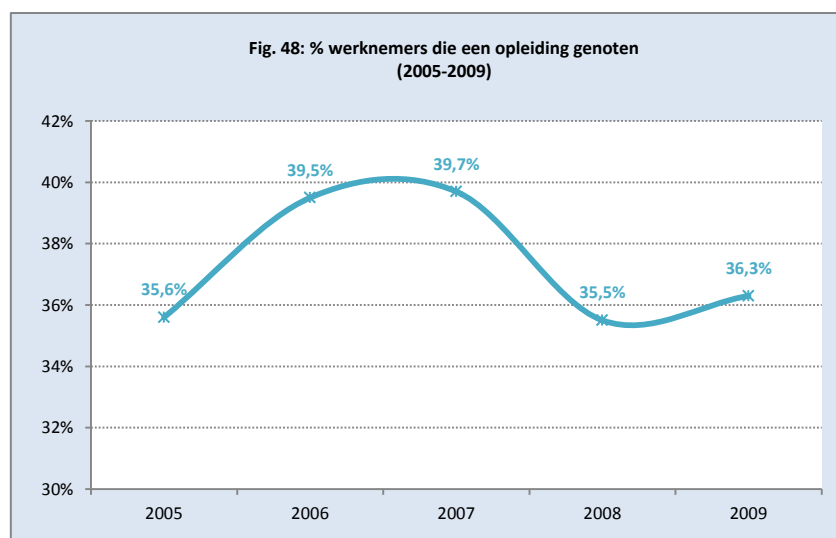
0,5% van de arbeidstijd wordt geïnvesteerd in opleidingen

Bron: CRB, NBB Sociale Balans, IPV

De economische en financiële crisis wordt ook weerspiegeld in het percentage werknemers dat een opleiding genoten heeft. In 2008 daalde dit percentage met meer dan 4 %, maar toch was er in 2009 een licht herstel merkbaar. In de totale verwerkende industrie wijzigde het aandeel niet tussen 2009 en 2008 (38,6%).

De crisis heeft een duidelijke invloed op de opleidingsinspanningen in de voedings- en verwerkende industrie

Bron: CRB, NBB Sociale Balans, IPV

In 2010 volgden 15.136 verschillende werknemers één of meerdere IPV-opleidingen, een daling met 1,7% ten opzichte van 2009. Dit is ongeveer 17% van alle werknemers uit de sector. Opleidingen over voedselveiligheid, autocontrole, HACCP, hygiëne, BRC en GMP zijn het belangrijkste segment. Bij KMO's met minder dan 10 werknemers is het aandeel van sectorspecifieke opleidingen (HACCP, hygiëne, kwaliteit, ...) verder gestegen tot net geen 90%. Bij grote ondernemingen (vanaf 100 werknemers) bedraagt het aandeel van sectorspecifieke opleidingen maar 23%.

Kleine ondernemingen met minder dan 10 werknemers worden het moeilijkst bereikt voor opleidingen. Bij de grote ondernemingen ligt het bereik aanzienlijk hoger. Gemiddeld lag het bereik in 2010 2,5% lager dan in 2009.

Kleine ondernemingen zijn moeilijk te bereiken voor opleidingen

Bereik werkgevers per bedrijfsgrootte	2005	2010
1 – 9 werknemers	2,7%	9,8%
10-49 werknemers	29,0%	33,2%
50-99 werknemers	90,0%	100,0%
100 of meer werknemers	99,4%	100,0%
gemiddeld	12,3%	19,1%

Bron: IPV

In Vlaanderen met gemiddeld iets minder KMO's, lag het bereik het hoogst (21,4%), gevolgd door Wallonië (15,9%) en Brussel (8,7%).

© IPV-IFP/ Lies Willaert

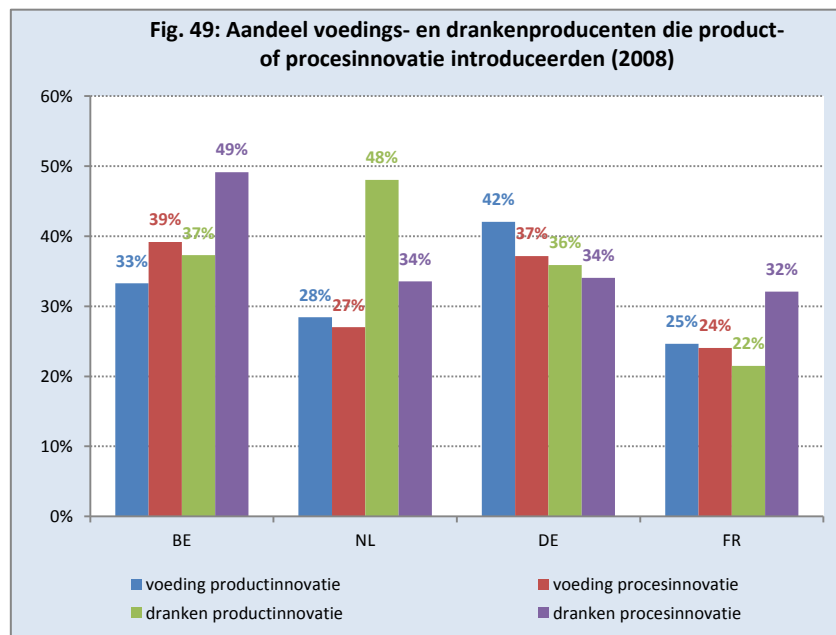
14 INNOVATIE

- **Innovatiegraad**

Uit cijfers van de CIS2008-enquête blijkt dat 33% van de Belgische voedingsproducenten en 37% van de drankenproducenten een productinnovatie introduceerden. Op dit terrein scoort enkel Duitsland beter voor voedingsproducten en Nederland beter voor dranken.

België is evenwel koploper op het vlak van procesinnovatie omdat 39% van de voedingsproducenten en 49% van de drankenproducenten een procesinnovatie introduceerden. Hiermee is de Belgische voedingsindustrie een koploper in vergelijking met de buurlanden.

De Belgische voedingsindustrie is koploper op het vlak van procesinnovaties

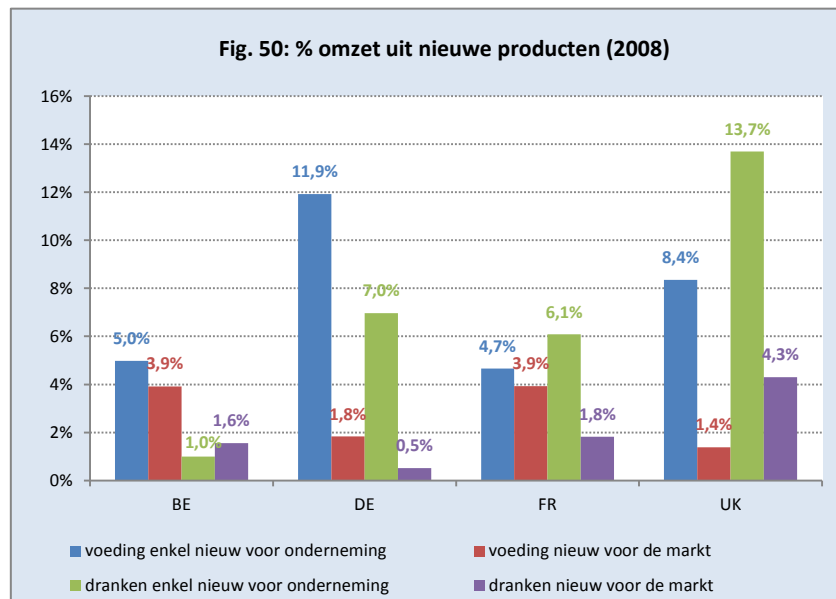
Bron: Eurostat CIS2008-enquête

Naast product- en procesinnovatie kunnen ondernemingen ook innovaties doorvoeren op marketing en organisatorisch vlak. Volgens de CIS2008-enquête voerden 35% van de Belgische voedingsproducenten een marketinginnovatie door en eveneens 35% een organisatorische innovatie. Dit percentage ligt bij de directe buurlanden enkel hoger in Duitsland (44% en 58%). Bij de drankenproducenten voerden 24% van de Belgische voedingsproducenten een marketinginnovatie door en 12% een organisatorische innovatie. In het bijzonder in Duitsland en Frankrijk liggen deze percentages fors hoger (Duitsland respectievelijk 76% en 51% en Frankrijk respectievelijk 49% en 44%).

Maar ondanks de goede prestaties van Belgische bedrijven op het vlak van introductie van product- en procesinnovaties, blijkt dat de Belgische voedingsindustrie in termen van commercieel succes van deze innovaties toch minder goed scoort. Vergeleken met de buurlanden⁸ presteert België het zwakst voor de omzet gerealiseerd uit producten die enkel nieuw zijn voor de onderneming. Belgische voedings- en drankenproducenten halen slechts respectievelijk 4% en 2% van hun omzet uit producten die nieuw zijn

⁸ Voor Nederland zijn deze gegevens confidencieel

voor de markt.

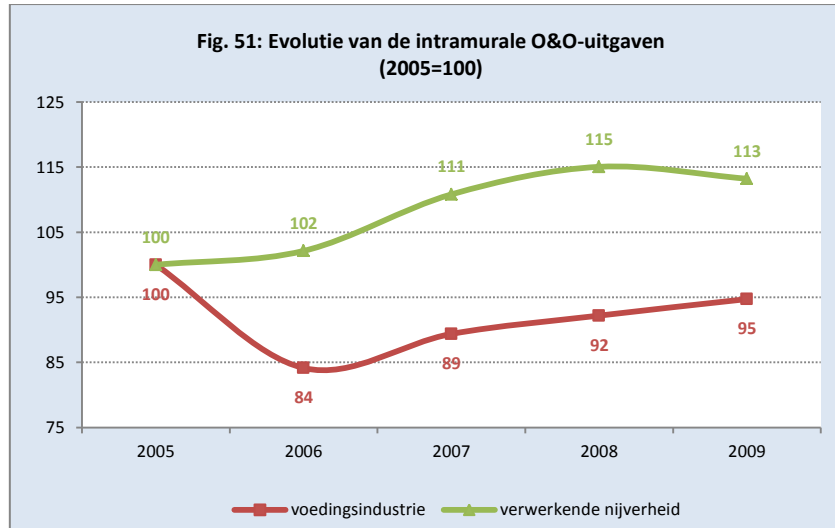
Bron: Eurostat CIS2008-enquête

Verder werd er in België relatief gezien veel minder gebruik gemaakt van handelsmerken of andere beschermings-methoden in vergelijking met de buurlanden. Deels is dit wellicht te verklaren door het feit dat een relatief hoog percentage van de Belgische voedingsondernemingen die deelnamen aan de enquête onderdeel is van een ondernemingsgroep met een buitenlands hoofdkantoor waardoor de bescherming van de intellectuele eigendom dan ook vaak door de buitenlandse onderneming gebeurt.

- **Investerings in O&O**

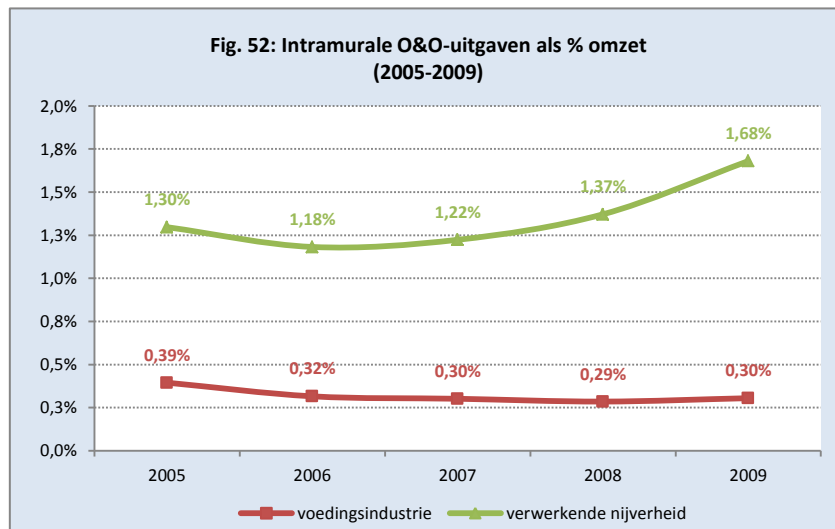
De voedingsindustrie besteedde in 2009 ongeveer €118 mio aan intramurale O&O-uitgaven. Dit is een stijging met 2,8% ten opzichte van 2008. Dit betekent dat in 2009 ongeveer 0,3% van de omzet geïnvesteerd werd in intramurale O&O. Dit is wel ruim lager dan de gemiddelde O&O-intensiteit van de verwerkende nijverheid, waar ongeveer 1,7% van de omzet geïnvesteerd werd in intramurale O&O. Bovendien zijn in vergelijking met 2005 in de verwerkende nijverheid de intramurale O&O-uitgaven met 13% toegenomen, daar waar dit in de voedingsindustrie maar met 1,6% is toegenomen.

Ondanks deze lage O&O-intensiteit, zijn de O&O-uitgaven in de voedingssector het laatste decennium sterker toegenomen dan in de rest van de industrie. Tussen 2000 en 2009 zijn de O&O-uitgaven in de voedingsindustrie met bijna 29% toegenomen, terwijl deze in de verwerkende industrie slechts met 19% stegen. Wel dienen we op te merken dat de sterke stijging sinds 2004 grotendeels voor rekening is van filialen van buitenlandse ondernemingen.

Bron: Federaal Wetenschapsbeleid

Indien we de intramurale O&O-uitgaven uitdrukken als percentage van de omzet, zien we dat deze ratio voor de voedingsindustrie veeleer achteruit gaat, terwijl deze voor de verwerkende nijverheid in het geheel aan een flinke opmars bezig is. De sterk gestegen omzet in de voedingsindustrie tijdens de voorbije jaren, in combinatie met O&O-uitgaven die niet in dezelfde mate zijn gestegen zijn hier een verklaring voor. In de verwerkende werd de steile groei van de laatste 2 jaar vooral bepaald door de sterke omzetzakking.

Bron: Federaal Wetenschapsbeleid, ADSEI BTW-aangiften

Noot: De voedingsindustrie wordt in dit rapport in principe overal gedefinieerd als de sector met Nacebel₂₀₀₃ code 15 (productie van voeding en dranken), met uitzondering evenwel van de uitvoer en import (NBB): deze cijfers zijn niet gebaseerd op ondernemingsniveau (nace codes) maar wel op productniveau. De uitvoer van voeding omvat dus ook de uitvoer van voeding door de groothandel.